

Victorialaan 1 | 5213 JG 's-Hertogenbosch
088-7430 000
info@odbn.nl | www.odbn.nl

Waterschap Aa en Maas
Pettelaarpark 70
5216 PP 'S-HERTOGENBOSCH

Datum	Ons kenmerk	Telefoonnummer	Contactpersoon
06-08-2026	Z/502353	088-7430 000	5.1.2e
Bijlage(n)	Uw kenmerk	Registratienummer	Onderwerp
1	-	2026032601325	Wijzigingsbesluit Omgevingswet flora- en fauna-activiteit

Geachte lezer,

Hierbij ontvangt u het wijzigingsbesluit en het bijbehorende legesbesluit op grond van de Omgevingswet voor een flora- en fauna-activiteit.

Wij hebben uw wijzigingsverzoek beoordeeld en kunnen hiermee instemmen

De wijziging zal niet leiden tot negatieve effecten op de staat van instandhouding van de bever, Alpenwatersalamander, vinpootsalamander, boommarter, bunzing, das, steenmarter, hermelijn en wezel. Op grond van artikel 5.40, eerste lid, onder a, van de Omgevingswet, artikel 8.97, eerste lid, van het Besluit kwaliteit leefomgeving en paragraaf 8.6 van het Bkl, kunnen wij instemmen met uw wijzigingsverzoek.

U verzocht ons om de afgegeven omgevingsvergunning te wijzigen

Op 26 maart 2026 ontvingen wij uw verzoek tot het wijzigen van de door ons afgegeven omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit. Het gaat om de vergunning met kenmerk Z/243826, verleend op 30 oktober 2025 en verzonden op 3 november 2025. De vergunning is geldig van 4 november 2025 tot en met 1 september 2030 en is afgegeven voor de herinrichting van de Hooge Raam en Halsche Beek, uitgevoerd aan een aantal watergangen en de omliggend landbiotoop tussen Escharen en Mill, in de gemeente Land van Cuijk.

De omgevingsvergunning was op grond van artikel 5.1, tweede lid, onder g, van de Omgevingswet verleend.

U geeft aan dat de planning van de werkzaamheden niet langer in een fasering van 2 jaar mogelijk is. In plaats daarvan wordt er in 1 jaar gewerkt. Hiervoor zijn wijzigingen van de maatregelen noodzakelijk. Deze zijn per soort of soortgroep beschreven in bijlage 1. De voorschriften staan opgesomd in bijlage 2. De onderbouwing voor het wijzigen van de planning is beschreven in bijlage 3.

Voor de rechtsgang verwijzen we u naar de kennisgeving of het besluit

Het besluit en de kennisgeving is gepubliceerd op de website <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/> onder 'officiële bekendmakingen'.

Voor het in behandeling nemen van deze aanvraag bent u leges verschuldigd

Op basis van de Verordening leges Noord-Brabant 2026 worden leges geheven. Het legesbesluit hebben wij aan de aanvrager verzonden.

De Verordening leges Noord-Brabant 2026 kunt u inzien op www.overheid.nl

Bel of mail gerust als u nog vragen heeft

U kunt een e-mail sturen naar info@odbn.nl of bellen naar 088- 7430 000. Vermeld daarbij het zaaknummer. Wij zijn telefonisch bereikbaar van maandag tot en met vrijdag tussen 8.30 en 17.00 uur. U kunt ook onze website www.odbn.nl bezoeken voor meer informatie.

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant besluiten

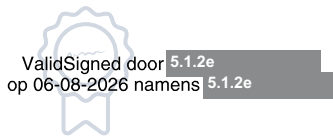
de op 30 oktober 2025 afgegeven omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit op grond van artikel 5.1, tweede lid, onder g, van de Omgevingswet, voor de herinrichting van de Hooge Raam en Halsche Beek, uitgevoerd aan een aantal watergangen en de omliggend landbiotoop tussen Escharen en Mill, in de gemeente Land van Cuijk, op grond van artikel 5.40, eerste lid, onder a, van de Omgevingswet, artikel 8.97, eerste lid, van het Besluit kwaliteit leefomgeving en paragraaf 8.6 van het Bkl:

- in te stemmen met het wijzigen van de maatregelen zoals beschreven in bijlage 1;
- in te stemmen met het aanvullen van de bestaande vergunning, op grond van artikel 5.1, tweede lid, onder g, van de Omgevingswet, van de bepalingen als bedoeld in:
 - artikel 11.54, eerste lid, onder b, van het Besluit activiteiten leefomgeving, voor het opzettelijk beschadigen of vernielen van vaste voorplantingsplaatsen of rustplaatsen van de:
 - **hermelijn** (*Mustela erminea*)
- aan de wijziging van het besluit voorschriften te verbinden die zijn opgenomen in bijlage 2;
- de omgevingsvergunning voor het overige ongewijzigd te laten.

De volgende stukken zijn daarnaast onderdeel bij dit wijzigingsbesluit:

- Wijziging Omgevingsvergunning Flora- En Fauna-Activiteit, Hooge Raam, Kenmerk: 728C-01-25-OMM-PLA-001, 24 maart 2026
- Aanvullende informatie van 16, 23, 28 en 29 juli 2026
- Bijlage 1: Uitwerking onderbouwing wijziging
- Bijlage 2: Aanvullende voorschriften
- Bijlage 3: Overwegen met betrekking tot het wettelijk belang en de alternatievenafweging

Met vriendelijke groet,
Gedeputeerde Staten van Provincie Noord-Brabant
namens dezen,

Teammanager Provincie
Omgevingsdienst Brabant Noord

Dit document is digitaal ondertekend en bevat daardoor geen handtekening.

- Bijlage** • Legesbesluit
- In afschrift aan** • Het college van de gemeente Land van Cuijk (per berichtenbox)

Rechtsmiddelen

Bezwaar

Als u het niet eens bent met dit besluit en wordt u door dit besluit rechtstreeks in uw belang getroffen, dan kunt u een bezwaarschrift hiertegen indienen. Dit kan tot 6 weken na de dag van verzending van het besluit. De verzenddatum is terug te vinden in de kennisgeving.

U kunt uw bezwaarschrift op 2 manieren indienen:

- **Digitaal.** Op www.brabant.nl/bezwaar vindt u de link 'Bezwaar indienen'. U heeft hiervoor een digitale handtekening (DigiD of eHerkenning) nodig.

- **Per post.** Stuur uw bezwaarschrift naar:

Het college van Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant
Secretariaat van de hoor- en adviescommissie
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch

In het bezwaarschrift zet u:

- uw naam en adres;
- de datum, het kenmerk en een omschrijving van het besluit waarmee u het niet eens bent;
- de reden waarom u het niet eens bent met ons besluit;
- de datum van uw bezwaarschrift en uw handtekening;
- maakt u namens iemand anders bezwaar? Stuur dan een machtiging mee.

Voeg ook een kopie toe van het besluit waarmee u het niet eens bent. Op deze manier kunnen wij uw bezwaarschrift beter in behandeling nemen.

U kunt het secretariaat van de hoor- en adviescommissie bereiken via telefoonnummer (073) 680 83 04, faxnummer (073) 680 76 80 en e-mailadres bezwaar@brabant.nl.

Aan het indienen van een bezwaar zijn geen kosten verbonden.

Voorlopige voorziening

Als u een bezwaarschrift indient, dan heeft dit geen schorsende werking. Het besluit treedt in werking de dag na verzending van het besluit. Dat betekent dat het besluit geldt zolang uw bezwaarschrift in behandeling is. Het kan zijn dat u dit niet wilt. Bijvoorbeeld omdat het besluit onherstelbare gevolgen voor u heeft. U kunt gelijktijdig met of na het indienen van een bezwaarschrift een verzoek om een voorlopige voorziening vragen bij de Rechtbank Oost-Brabant, sector Bestuursrecht, Postbus 90125, 5200 MA 's-Hertogenbosch. De rechter besluit dan of het besluit wordt geschorst.

U kunt ook digitaal verzoeken om een voorlopige voorziening. Zie daarvoor: <http://loket.rechtspraak.nl/bestuursrecht>. U heeft hiervoor een digitale handtekening (DigiD of eHerkenning) nodig.

Er zijn kosten verbonden aan het vragen van een voorlopige voorziening (griffierecht).

BIJLAGE 1 Uitwerking onderbouwing wijziging

Alpenwatersalamander en vinpootsalamander

Oorspronkelijk besluit

In het oorspronkelijke besluit is beschreven dat in de landbiotoop werkzaamheden uitgevoerd worden in de periode van 1 april tot en met 31 augustus. De voortplantingswateren van de Alpenwatersalamander worden uitgebaggerd nadat exemplaren vanaf de tweede helft van september afgevangen en verplaatst worden. De verbinding tussen de voortplantings- en landbiotopen worden intact gehouden door de plagwerkzaamheden gefaseerd uit te voeren, verspreid over 2 jaar. Hierbij worden de te behouden verbindingen afgeschermd met amfibieënschermen, waarachter de plagwerkzaamheden plaatsvinden. In het daaropvolgende jaar, wanneer het landschap waar is geplagd is hersteld, wordt de aanpak omgedraaid.

Voorgenomen wijziging aanpak

Het werk wordt in 1 periode uitgevoerd, van 15 augustus 2026 tot en met 15 maart 2027. Dit leidt tot de volgende aanpak voor de onderdelen van het leefgebied van deze soorten.

Landbiotoop

Voor de aanleg van een nieuwe beek moeten op 2 locaties bomen en stobben verwijderd worden en vinden graafwerkzaamheden plaats. Hierdoor gaat een deel van de landbiotoop verloren. Het gaat om een totaal van 750 vierkante meter van in totaal 3,2 hectare geschikt landbiotoop. De aantasting is minder dan 2,5% van het totale leefgebied. Gezien de oppervlakte van de landbiotoop, kan gesteld worden dat er geen essentieel leefgebied verloren gaat.

Aanvullende maatregelen

- De bovengenoemde werkzaamheden in de landbiotoop, worden uitgevoerd tussen 15 augustus en 15 september. Dit is na het broedseizoen van vogels, waardoor nesten niet worden verstoord. Hier zijn vanaf 1 oktober ook geen geschikte overwinteringsplaatsen meer aanwezig in het werkgebied.
- Op locaties waar landhabitat, zoals bosschages en houtwallen, wordt verwijderd in de directe omgeving van een poel waarin de amfibieën zich voortplanten, wordt het werkgebied afgeschermd met amfibieënschermen vóór 1 augustus. Hiermee wordt voorkomen dat individuen het werkterrein betreden.
- Rond de poel wordt maximaal 50% van de bomen aan de oostelijke kant gekapt. Dit zorgt voor meer zoninval op het water. Hierdoor warmt het water sneller op en worden de omstandigheden voor de voortplanting en ontwikkeling van amfibieën verbeterd, terwijl voldoende beschutting behouden blijft. Voordat de werkzaamheden beginnen, controleert een ecoloog houtstapels, stammen en stenen op de aanwezigheid van beschermde amfibieën. Indien deze dieren worden aangetroffen, worden zij verplaatst naar een veilige locatie buiten het werkgebied, binnen 15 meter van de poel.

Figuur 1. Werklocaties ten behoeve van de aanleg van een nieuwe beek die landhabitat aantasten met geel aangetoond.

Voortplantingswateren

In het werkgebied bevinden zich 12 voortplantingswateren die gebruikt worden door alpenwater- en/of vinpootsalamander. 6 poelen worden voor maximaal 50% geschoond, waarbij bagger, bladeren en vegetatie worden verwijderd. Daarnaast wordt 1 watergang verondiept en wordt 1 poel gedempt. 4 poelen blijven onaangetast. Tot slot worden 8 nieuwe poelen aangelegd.

Er is sprake van een tijdelijk effect, maar de poelen zijn direct na het schonen weer geschikt als voortplantingswater. Het verondiepen van een watergang leidt tot tijdelijke aantasting van het voortplantingswater en deze watergang wordt weer geschikt nadat de watervegetatie zich weer voldoende ontwikkeld heeft.

Volgens het oorspronkelijke besluit moeten aanwezige salamanders vooraf worden afgevangen vanaf de tweede helft van september. Omdat de temperatuur dan mogelijk onder de 8° Celsius komt, bestaat het risico dat het afvangen niet goed kan worden uitgevoerd. Dit kan vertraging veroorzaken in de planning van de werkzaamheden.

Aanvullende maatregelen

- De amfibieën worden al vanaf 1 augustus afgevangen en verplaatst. In deze periode hebben de volwassen dieren het water grotendeels al verlaten en zijn de larven voldoende ontwikkeld om zelfstandig op het land verder te leven. Hierdoor kunnen de dieren veilig worden verplaatst voordat de werkzaamheden beginnen.

Overweging beoordeling afvangen vanaf augustus

Het afvangen vanaf augustus wordt in deze situatie akkoord bevonden. Vanaf augustus zijn de larven voldoende ontwikkeld, waardoor afvang op dat moment ecologisch verantwoord is. De afgevangen amfibieën worden, conform voorschrift 2 van dit wijzigingsbesluit, teruggeplaatst in geschikt voortplantingswater nabij het huidige voortplantingswater. In het oorspronkelijke besluit staat beschreven dat er minimaal op 4 achtereenvolgende dagen gevist wordt om er zeker van te zijn dat alle mogelijk nog aanwezige salamander(s) (larven) zijn gevangen. Als er gedurende 4 dagen achter elkaar geen salamanders worden gevangen, wordt ervan uitgegaan dat deze niet meer aanwezig zijn. Nadat de voortplantingswateren amfibievrij zijn verklaard, wordt conform voorschrift 3 van dit wijzigingsbesluit, binnen 24 uur gestart met het dempen van de poel. Hierdoor wordt voorkomen dat amfibieën zich opnieuw in het voortplantingswater vestigen nadat deze amfibievrij is verklaard. Gezien deze werkwijze is de staat van instandhouding van de salamanders geborgd.

Verbinding tussen landbiotoop en voortplantingswateren

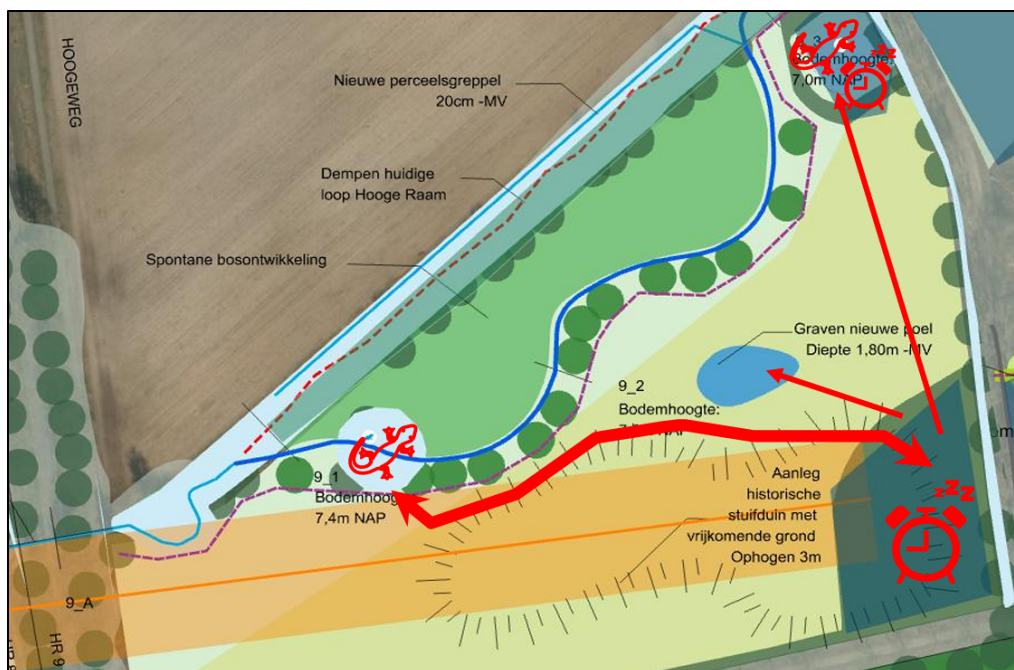
Op 5 locaties vinden werkzaamheden plaats tussen leefgebieden op het land (bossen en houtwallen) en voortplantingswateren van beschermde amfibieën. Hierdoor kan de verbinding tussen deze gebieden tijdelijk verdwijnen. Het initiële plan om dit te voorkomen was dat de werkzaamheden verspreid over 2 jaar uitgevoerd zouden worden. Gezien de veranderde planning van het gehele werk is dit niet overal mogelijk.

Aanvullende maatregelen per locatie

Locatie 1: Op deze locatie blijft een belangrijk deel van het bestaande voortplantingswater behouden. De beek wordt verlegd en de oude beek wordt gedempt. Met de vrijkomende grond wordt een historische stuifduin aangelegd tussen het voortplantingswater en de landbiotoop. De landbiotoop zelf blijft daarbij behouden.

Daarnaast wordt een nieuwe poel aangelegd ten noorden van de landbiotoop. De bestaande poel in het westen blijft behouden en wordt opgeschoond. Hierbij wordt ongeveer de helft van de vegetatie en bagger verwijderd. Een deel van de waterplanten en het bladmateriaal wordt overgebracht naar de nieuwe poel, zodat deze sneller geschikt wordt als voortplantingswater.

Tijdens de werkzaamheden blijft een strook van minimaal 5 meter breed met bestaande opgaande vegetatie behouden. Hierdoor blijft er altijd een verbinding bestaan tussen de landbiotoop en zowel de nieuwe als de bestaande poel. Zo kunnen dieren zich blijven verplaatsen en kunnen zij de nieuwe poel snel gebruiken als voortplantingswater. Daardoor blijven de belangrijkste functies van het leefgebied behouden.

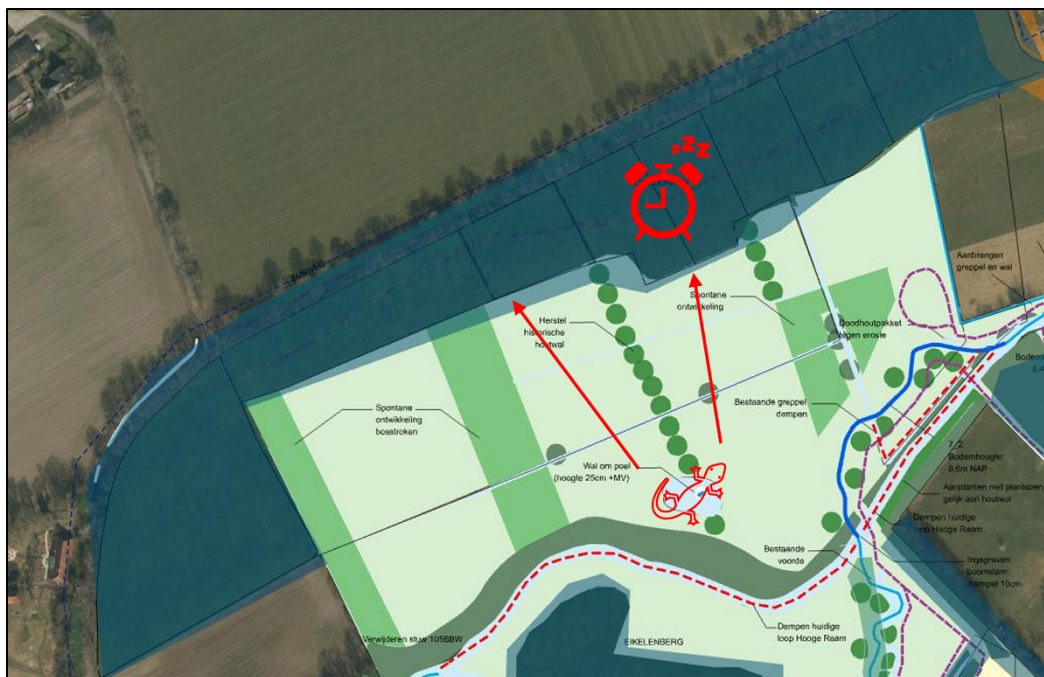

Figuur 4: locatie 1. Werkzaamheden rondom voortplantingswateren (salamander logo), Bestaande te behouden verbinding (rode pijlen) met landbiotoop (wekker).

Locatie 2: Op deze locatie wordt een grondwal aangelegd rondom een bestaande poel die behouden blijft. De wal komt op ongeveer 10 meter afstand van de poel te liggen. Om dit mogelijk te maken, wordt de helft van de begroeiing rond de poel verwijderd.

De verwijderde takken en struiken worden gebruikt om een takkenril aan te leggen. Samen met een nieuwe houtsingel zorgt dit voor een beschutte verbinding naar de poel. Ook worden aan de noord- en zuidkant van de poel houtsingels hersteld. Hierdoor blijft er een verbinding tussen de poel en het aangrenzende bos behouden. Gedurende het hele project is er dan ook brede, begroeide en beschutte route beschikbaar.

De werkzaamheden, die lopen van augustus tot maart, leiden daarom niet tot aantasting van de verbinding tussen het voortplantingswater en de landbiotoop.

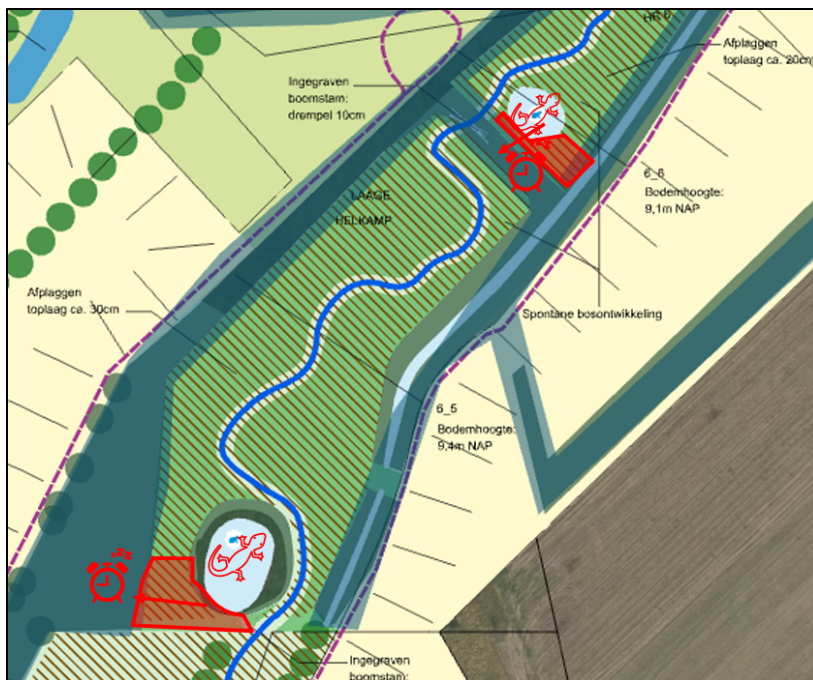

Figuur 5: locatie 2. Werkzaamheden rondom voortplantingswater (salamander logo), bestaande te behouden verbinding (rode pijlen) met landbiotoop (wekker). Herstel houtsingel = groene bollen, aanplant bos = groene vlakken, behoud bestaand maaiveld = lichtgroene vlakken.

Locatie 3: Op deze locatie blijven 2 bestaande voortplantingswateren behouden. Rondom deze poelen wordt de bovenste grondlaag verwijderd om de ontwikkeling van nieuw bos mogelijk te maken. Ook wordt een nieuw, meanderend deel van de beek aangelegd.

Om de verbinding tussen het voortplantingswater en de landbiotoop te behouden, blijven stroken met bestaande begroeiing liggen. Op deze plekken vinden geen werkzaamheden plaats en worden ook geen tijdelijke werkwegen aangelegd. Bij de noordelijke poel blijft een strook van ongeveer 10 meter breed behouden. Bij de zuidelijke poel blijft een strook van ongeveer 10 meter aan de zuidkant en 20 meter aan de westkant bestaan.

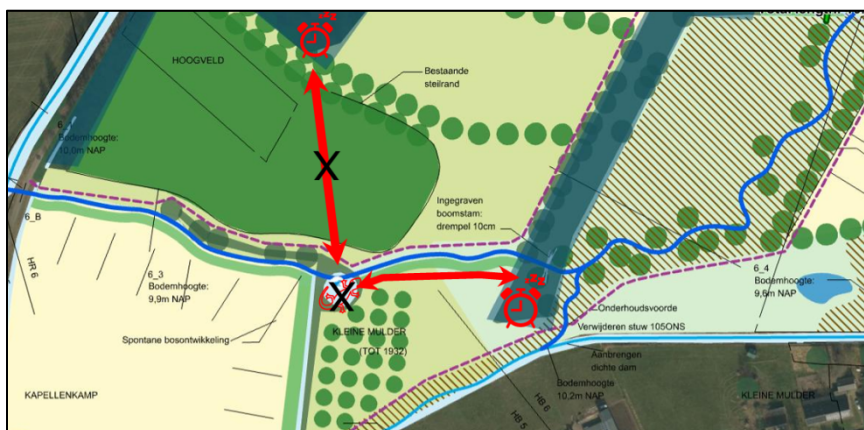
Door deze werkwijze blijven beschutte verbindingen tussen leefgebied en voortplantingswater aanwezig. Tegelijkertijd blijft de gewenste ontwikkeling van nieuw bos mogelijk. Hierdoor blijven de belangrijkste functies van het leefgebied behouden tijdens en na de werkzaamheden.

Figuur 6: te behouden voortplantingswater (rode salamander), niet af te plaggen deel (rood vlak) en de daarmee te behouden verbinding (rode pijl) met de landbiotoop (wekker), Af te plaggen delen (gearceerde delen) en de nieuwe beekloop (blauw).

Locatie 4: Op deze locatie wordt een nieuwe beek aangelegd door een bestaande poel. Hierdoor wordt de poel ongeschikt als voortplantingswater voor amfibieën. Ook verdwijnt de directe verbinding met de landbiotoop aan de noordkant, omdat amfibieën een snelstromende beek niet gemakkelijk kunnen oversteken.

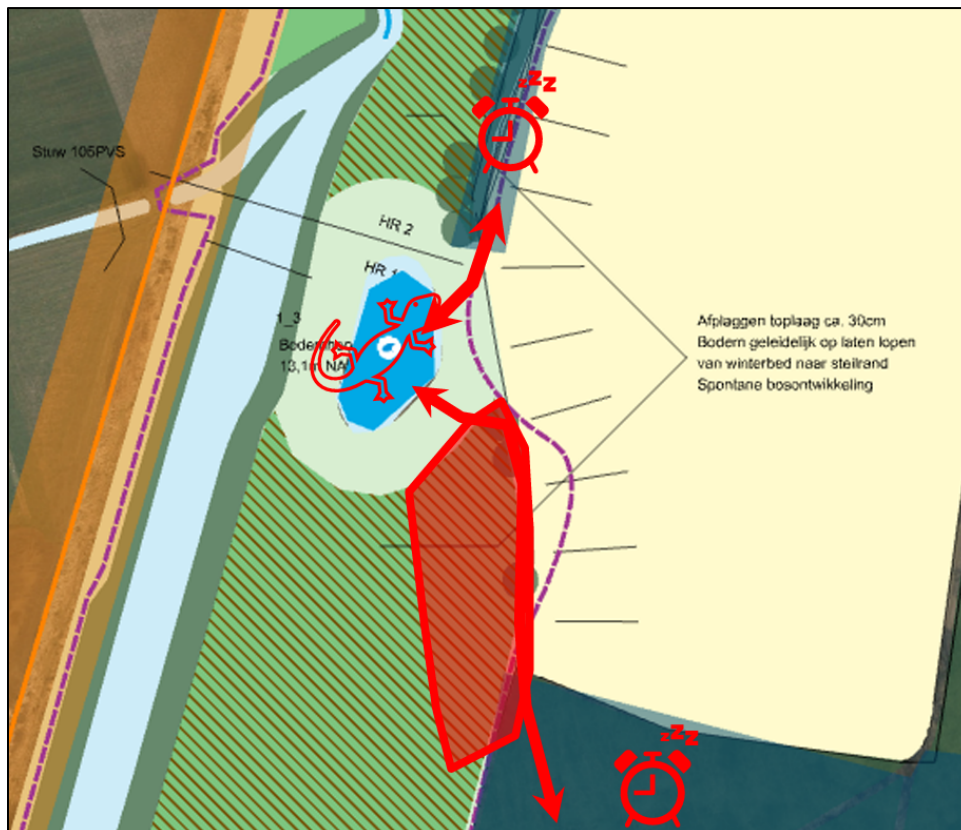
De verbinding met de landbiotoop aan de oostkant blijft wel bestaan. Daar wordt een fruitboomgaard aangelegd en blijft geschikt leefgebied aanwezig. Daarnaast wordt ten oosten van de huidige poel een nieuwe poel gegraven. Een deel van de planten en bagger uit de oude poel wordt naar deze nieuwe poel verplaatst, zodat deze sneller geschikt wordt als voortplantingswater. Hierdoor is in het voorjaar van 2027 een nieuwe voortplantingslocatie beschikbaar en blijven er voldoende mogelijkheden voor amfibieën om zich voort te planten en het gebied te gebruiken.

Figuur 8: locatie 4. Werkzaamheden door voortplantingswater (salamander logo), bestaande te behouden verbinding van minimaal 10 meter breed (rode pijl) met landbiotoop (wekker) en te permanent te vervallen verbinding (rode pijl met zwart kruis). Aanplant fruitboomgaard = groene bollen, aanplant bos = groene vlakken, behoud bestaand maaiveld = lichtgroene vlakken en aanleg beek = blauwe lijn.

Locatie 5: Op deze locatie wordt de bovenste laag van de grond rondom het voortplantingswater verwijderd. Ook worden bomen en struiken in de directe omgeving weggehaald. Daarnaast wordt aan de oostkant een historische steilwand met een onderhoudspad aangelegd.

Om ervoor te zorgen dat dieren zich kunnen blijven verplaatsen tussen het voortplantingswater en hun leefgebied, blijven delen van de bestaande begroeiing behouden. Aan de noordkant blijft de verbinding met het landbiotoop volledig bestaan doordat hier niet wordt afgeplagd. Ook aan de zuidkant blijft een strook van 10 meter breed behouden. Hierdoor blijven zowel de noordelijke als de zuidelijke verbindingen met het landbiotoop aanwezig en blijft het voortplantingswater bereikbaar voor amfibieën tijdens en na de werkzaamheden.

Figuur 7. Te behouden voortplantingswater (rode salamander), niet af te plaggen deel (rood vlak) en de daarmee te behouden verbinding (rode pijl) met de landbiotoop (wekker) in het noorden en zuiden, af te plaggen delen (gearceerde delen) en onderhoudspad (paarse stippellijn).

Plaatsen amfibieënschermen

In het oorspronkelijke besluit is beschreven dat voor het afplaggen van het terrein amfibieënschermen worden geplaatst om het werkterrein af te schermen. Er worden echter in het oorspronkelijke plan geen emmers geplaatst om dieren op te vangen en te verplaatsen. Daardoor kunnen dieren die onverhoopt binnen het afgeschermd gebied aanwezig zijn, moeilijk weggkomen. Als vervolgens het hele gebied wordt afgeplagd, is de kans aanwezig dat enkele dieren gewond raken of sterven. Om het risico op negatieve effecten voor eventueel aanwezige dieren tijdens de uitvoering verder te beperken, wordt de werkwijze op dit punt aangepast.

Aanvullende maatregelen

- De werkzaamheden worden opgestart rond half augustus en lopen door tot in maart. Dit betreft grotendeels in het inactieve seizoen, waarin amfibieën in vegetatie overwinteren. Voor houtwallen en bossen geldt dat verwijderen van stobben plaatsvindt vóór 1 oktober, dit in verband met overwintering van amfibieën.
- Kort vóór de werkzaamheden wordt de vegetatie kort gemaaid richting het te handhaven leefgebied. In het te handhaven leefgebied zal een verbinding aanwezig zijn tussen de voortplantingspoelen en de landbiotoop in de vorm van houtwallen en bosschages.
- Het afplaggen gebeurt in de richting van geschikt leefgebied, zoals bos of voortplantingswater. De rupskraan werkt zeer langzaam, langzamer dan een wandeltempo.
- Ecologische begeleiding vindt plaats in de periode augustus tot en met maart, wanneer amfibieën geleidelijk inactief worden en overwinteren. De ecooloog zorgt ervoor dat kort voor de werkzaamheden de vegetatie waar gewerkt wordt, kort wordt gemaaid (onaantrekkelijk voor amfibieën) richting het te handhaven leefgebied. Hierbij zorgt de ecooloog ervoor dat er altijd een ruig begroeide (niet gemaaide) verbinding aanwezig is tussen voortplantingspoelen en landbiotoop (houtwallen en bosschages) ten behoeve van overwintering.

Overweging beoordeling afrasteren werkgebied

De wijziging van de omgevingsvergunning ziet onder andere op het niet toepassen van amfibieënschermen, ook tijdens de actieve periode van amfibieën. Dit betekent dat rondom de af te plaggen percelen geen amfibieënschermen worden geplaatst.

Het afschermen van terreinen brengt met zich mee dat grote percelen (meer dan 1,5 ha) volledig moeten worden omgeven door amfibieënschermen. Hoewel afschermen een nuttige en effectieve maatregel kan zijn om te voorkomen dat amfibieën een relatief klein werkterrein betreden, is deze methode bij grote delen van het leefgebied minder geschikt. Indien geen gebruik wordt gemaakt van vangemmers of andere voorzieningen waarmee amfibieën het afgeschermd gebied op eigen kracht kunnen verlaten, bestaat het risico dat dieren binnen de schermen worden ingesloten.

Om deze maatregel effectief en zorgvuldig uit te voeren, zijn bovendien intensieve beheermaatregelen noodzakelijk. Hierbij moet worden gedacht aan het regelmatig controleren van de schermen op beschadigingen en het vrijhouden van vegetatie, zodat de schermen hun functie behouden. Daarnaast moeten geschikte uittreedplaatsen (zoals grondbergjes) aan de binnenzijde van de schermen in stand worden gehouden, zodat amfibieën het gebied zelfstandig kunnen verlaten, of moeten rondom de percelen vangemmers worden geplaatst die dagelijks worden gecontroleerd en geleegd. Waar nodig dienen amfibieën bovendien actief te worden weggevangen. Gezien de omvang van de af te schermen percelen is dit zeer arbeidsintensief. Daarnaast is het vooralsnog niet mogelijk om op alle locaties een geschikte uittreedmogelijkheid voor amfibieën te realiseren.

Wanneer deze beheermaatregelen niet tijdig of niet volledig worden uitgevoerd, kunnen amfibieën niet of slechts op enkele locaties het afgeschermd gebied verlaten. Omdat vervolgens het gehele gebied binnen de schermen wordt afgeplagd, is de kans aanwezig dat enkele dieren gewond raken of sterven. Vanuit ecologisch en soortenbeschermingsperspectief is dit een ongewenste situatie.

Door het werkgebied onaantrekkelijk te maken voor diersoorten, door stobben te verwijderen en de vegetatie kort te maaien, zullen de diersoorten uit het gebied wegtrekken. Dit zal op een veilige manier, onder begeleiding van een ecooloog, gebeuren vóórdat de dieren in winterrust gaan. De methode en periode vóór winterrust is geborgd met voorschriften 4 tot en met 6 van dit wijzigingsbesluit. Hierna wordt met faunaplaten (tapijttegels of vergelijkbaar) gecontroleerd of er daadwerkelijk geen dieren meer in het gebied aanwezig zijn conform voorschrift 7 van dit

wijzigingsbesluit. Hiermee wordt voorkomen dat de dieren in de bodem zitten waar gewerkt wordt, en wordt het verwonden en doden van amfibieën voorkomen.

Door het kort maaien van de vegetatie ruim voorafgaand aan de winterrust en de werkzaamheden, het handhaven van een ruig begroeide verbindingzone tussen voortplantings- en overwinteringshabitat, het waarborgen van een vrije beweegruimte voor amfibieën zonder het toepassen van amfibieënschermen, het stapvoets uitvoeren van de werkzaamheden in de richting van te behouden bossen of houtwallen, het vooraf controleren op de aanwezigheid van amfibieën en het grotendeels uitvoeren van de werkzaamheden tijdens de inactieve periode van amfibieën is de staat van instandhouding geborgd.

Voorschriften Alpenwatersalamander en vinpootsalamander

Amfibieënschermen

1. Het plaatsen, de uitvoering en het onderhoud van de amfibieënschermen voor de afscherming van de landhabitat van de kamsalamander dienen te voldoen aan de eisen uit het Kennisdocument Kamsalamander (BIJ12, 2017).

Dit voorschrift is opgenomen om te borgen dat de kwaliteit van de afscherming voldoende is om te voorkomen dat individuen het werkgebied alsnog kunnen betreden. Voor het toepassen van de amfibieschermen wordt de werkwijze uit het kennisdocument voor de kamsalamander als uitgangspunt gehanteerd. Hoewel deze soort geen onderdeel uitmaakt van de aanvraag, is ervoor gekozen dit kennisdocument te volgen, omdat voor de Alpenwatersalamander en de vinpootsalamander geen soortspecifiek kennisdocument beschikbaar is.

Afvangen van amfibieën uit voortplantingswater

2. De afgevangen amfibieën uit de voortplantingswateren dienen binnen 12u verplaatst te worden naar nieuw geschikt voortplantingswater, in de directe omgeving van het plangebied, buiten de invloedsfeer van de werkzaamheden.

Dit voorschrift is opgenomen omdat niet gespecificeerd is binnen welk tijdsbestek de amfibieën verplaatst worden naar nieuw geschikt voortplantingswater. Met dit voorschrift wordt geborgd dat er voldoende inspanning wordt geleverd om het doden of verwonden van beschermde amfibieën te voorkomen.

3. Wanneer de amfibieën uit de voortplantingswateren zijn afgevangen en gedurende 4 opeenvolgende dagen geen amfibieën meer zijn aangetroffen, dient binnen 24 uur te worden gestart met het dempen van de poel.

Dit voorschrift is opgenomen om te voorkomen dat amfibieën zich opnieuw in het voortplantingswater vestigen nadat dit amfibievrij is verklaard. Op deze manier wordt het risico voorkomen dat bij het dempen van de wateren alsnog amfibieën worden verwond of gedood.

Ongeschikt maken verbinding tussen landbiotoop en voortplantingswateren

4. Vóór de uitvoering van de werkzaamheden, dienen uiterlijk 1 september de stobben (van houtwallen en bossen) te zijn verwijderd en dienen de werkgebieden te zijn gemaaid tot een vegetatiehoogte van maximaal 8 centimeter.
5. Het kortmaaien dient te gebeuren met een handmatige bosmaaier. Daarnaast dient dit plaats te vinden onder ecologische begeleiding. De ecooloog loopt direct vóór de maaier uit

om te controleren op de aanwezigheid van amfibieën en, indien nodig, aanwezige individuen veilig uit het werkgebied te verplaatsen.

6. De vegetatie binnen de werkgebieden dient gedurende de gehele uitvoeringsperiode, volgens eerder benoemde methode, op een hoogte van maximaal 8 centimeter te worden gehouden en mag pas weer uitgroeien nadat de werkzaamheden volledig zijn afgerond.
7. Nadat het gebied kort is gemaaid, dient door middel van het plaatsen van faunaplatten (tapijttegels of vergelijkbaar) te worden gecontroleerd of zich nog amfibieën binnen het werkgebied bevinden. Het aantal en de ligging van de faunaplatten dienen logisch afgestemd te zijn op de omvang en inrichting van het werkgebied, ter beoordeling van de betrokken ecooloog. Indien gedurende een periode van 5 dagen, onder door de betrokken ecooloog geschikt geachte weersomstandigheden (waarin reptielen en amfibieën actief zijn), geen amfibieën onder de faunaplatten worden aangetroffen, mogen de werkzaamheden worden gestart. Indien tot en met de maand september amfibieën binnen het werkgebied worden aangetroffen, mogen de werkzaamheden niet worden uitgevoerd en dient er gewacht te worden tot het voorjaar. Van deze periode kan uitsluitend worden afgeweken indien een ter zake kundig ecooloog gemotiveerd onderbouwt dat de werkzaamheden geen negatieve effecten hebben op de aanwezige amfibieën en de werkzaamheden onder begeleiding van deze ecooloog worden uitgevoerd. De controle en onderbouwing dienen te worden opgenomen in een logboek.

Deze voorschriften zijn opgenomen om het doden of verwonden van beschermde amfibieën tijdens de uitvoering van de werkzaamheden te voorkomen. Door het werkgebied voorafgaand aan de werkzaamheden, uiterlijk 1 september, kort te maaien tot een vegetatiehoogte van maximaal 8 centimeter, wordt het gebied ongeschikt als verblijfplaats. Tijdens het maaien loopt een ecooloog vóór de maaier uit om aanwezige amfibieën tijdig te signaleren en zo nodig veilig buiten het werkgebied te verplaatsen. Na het kortmaaien wordt gecontroleerd of de aanwezige amfibieën daadwerkelijk uit het gebied weggetrokken zijn. Nadat er geen amfibieën meer aanwezig zijn mogen de werkzaamheden van start gaan. Door de vegetatie vervolgens gedurende de gehele uitvoeringsperiode kort te houden, wordt voorkomen dat amfibieën zich opnieuw in het werkgebied vestigen totdat de werkzaamheden zijn afgerond.

Samenvattend de veranderingen

Besluit paragraaf 2.6, te wijzigen onderdelen:

Maatregel in oorspronkelijk besluit	Wijziging
De werkzaamheden aan de landbiotoop zullen worden uitgevoerd in de daarvoor minst kwetsbare periode, namelijk van <u>1 april tot en met 31 juli</u> .	De landbiotoop wordt, op enkele plaatsen waar werkzaamheden zijn, ongeschikt gemaakt in de periode van <u>15 augustus tot en met 15 september</u> . Rondom deze gebieden worden vóór 1 augustus amfibieënschermen geplaatst. Daarnaast wordt rond de poel maximaal 50% van de bomen aan de zuidkant gekapt. Voorafgaande aan deze werkzaamheden wordt er een controle uitgevoerd
De werkzaamheden aan het <u>voortplantingswater</u> zullen worden uitgevoerd in de daarvoor minst kwetsbare periode,	Amfibieën in enkele voortplantingswateren worden afgevangen vanaf <u>begin augustus</u> .

namelijk van <u>15 september tot en met 31 januari</u> .	
Op de locaties waarbij werkzaamheden tussen de voortplantings- en landbiotopen/overwinteringslocaties plaatsvinden, zullen gedurende het actieve seizoen van beide soorten <u>amfibieënschermen</u> worden geplaatst. De schermen worden 10 centimeter ingegraven en zullen 20 centimeter boven het maaiveld staan. De paaltjes waaraan de schermen worden bevestigd staan aan de kant van het te plaggen gebied: hierdoor kunnen eventuele individuen die toch nog in dit gebied aanwezig zijn, alsnog over de paddenschermen klimmen.	De verbinding tussen landbiotoop en voortplantingswater blijft gehandhaafd. <u>Werkzaamheden worden in 1 periode uitgevoerd.</u> Er worden <u>geen amfibieënschermen geplaatst</u> . Het gebied wordt ruim vóór de winterrust onaantrekkelijk gemaakt voor amfibieën. Aanvullende maatregelen worden genomen om doden en verwonden van individuen te voorkomen.
Voor het zuidelijke deel (locatie 5) is geen sprake van aantasting van de landbiotoop, specifieke maatregelen zijn voor deze gebieden niet noodzakelijk. De verbinding tussen de voortplantings- en landbiotopen/overwinteringslocaties worden wel intact gehouden door de <u>plagwerkzaamheden gefaseerd uit te voeren, verspreid over 2 jaar. Hierbij worden de te behouden verbindingen afgeschermd met paddenschermen</u> , waarachter de plagwerkzaamheden plaatsvinden. In het daaropvolgende jaar, wanneer het landschap waar is geplagd is hersteld, wordt de aanpak omgedraaid.	De verbinding tussen landbiotoop en voortplantingswater blijft gehandhaafd. <u>Werkzaamheden worden in 1 periode uitgevoerd.</u> Er worden <u>geen amfibieënschermen geplaatst</u> . Het gebied wordt ruim vóór de winterrust onaantrekkelijk gemaakt voor amfibieën. Aanvullende maatregelen worden genomen om doden en verwonden van individuen te voorkomen.

Das

Oorspronkelijk besluit

Alle werkzaamheden, het afplaggen en de aanleg van een fruitboomgaarden, binnen de verstoringszone worden alleen verricht buiten de voortplantingsperiode, vanaf 1 juli tot en met 30 november en overdag tussen zonsopkomst en zonsondergang. Er worden geen werkzaamheden in de nacht verricht.

Voorgenomen wijziging aanpak

Conform het oorspronkelijke besluit wordt het werk uitgevoerd in de maanden juli, augustus, september, oktober en november, buiten de kraamperiode. Hierin is geen rekening gehouden met het broedseizoen (doorlopend tot in augustus voor rietvogels) en het kwetsbare seizoen van kleine marterachtigen (maart tot en met augustus, voor de bunzing en de wezel geldt ook dat werkzaamheden in de periode 1 november tot en met 28 februari bij voorkeur worden vermeden). Als deze meegenomen worden, dan dient het werk in 2 maanden van het jaar uitgevoerd worden (september en oktober, waarbij de zon in pas na 7 uur opkomt en voor 19 uur ondergaat). Het is in dat geval niet uitvoerbaar om het werk afgerond te hebben voor maart 2027. Om die reden wordt er afgeweken van de planning dat de werkzaamheden uitgevoerd moeten worden in de maanden juli

tot en met november. Enkele werkzaamheden worden jaarrond uitgevoerd, per activiteit wordt beschreven wanneer de werkzaamheden uitgevoerd zullen worden.

Bestaande in gebruik zijnde (hoofd)burchten

Aanvullende maatregelen

In het oorspronkelijke besluit is geen verstoringszone aangehouden, maar voor alle werkzaamheden (het afplaggen en de aanleg van een fruitboomgaarden) is gesteld dat geen werkzaamheden uit worden gevoerd van december tot juli (de kraamperiode). Conform het Kennisdocument Das (BIJ12, 2017) worden werkzaamheden binnen 20 meter afstand van de burcht bij voorkeur uitgevoerd in de maanden juli tot en met november. Om die reden worden de volgende randvoorwaarden gehanteerd in dit wijzigingsbesluit:

- Bestaande in gebruik zijnde (hoofd)burchten worden niet aangetast. Deze burchten zijn in januari 2026 door een ecooloog in het veld nogmaals in kaart gebracht en deze wijken niet af van de locaties zoals weergegeven in het activiteitenplan dat onderdeel uitmaakt van de in oktober 2025 verleende omgevingsvergunning.
- In een zone van minder dan 20 meter rondom de ingangen van de (hoofd)burchten vinden de werkzaamheden plaats buiten de kwetsbare periode van dassen en van zonsopkomst tot - ondergang. Dit betekent dat de werkzaamheden uitgevoerd worden van juli tot en met november en er worden geen werkwegen aangelegd.
- De zone van minder dan 20 meter rondom de ingangen van de (hoofd)burchten, is daarnaast verboden terrein voor zwaar materieel. Met een lange giek zijn werkzaamheden wel toegestaan, mits de kraan op meer dan 20 meter afstand van de burcht staat. Dit voorkomt instorting van gangen of kamers door zwaar materieel.
- In een zone van 20 tot 50 meter afstand van de ingang van een (hoofd)burcht worden geen werkwegen aangelegd, wordt met het materieel niet naar de burcht toe gewerkt en vinden de werkzaamheden plaats tussen zonsopkomst en -ondergang. In deze zone vinden de werkzaamheden jaarrond plaats.
- Op meer dan 50 meter afstand van de ingang van de burcht vinden geen aanvullende maatregelen plaats. De reden hiervoor is dat dassen zeer conservatief zijn, waarbij uit de praktijkvoorbeelden blijkt dat er een relatief beperkte impact is van grootschalig infrawerkzaamheden op lokaal aanwezige dassenburchten.
- De functionaliteit van de burcht is geborgd door voorschriften en maatregelen in het oorspronkelijke besluit.

Oude ongebruikte burchten

Binnen het werkterrein met veel aanwezige dassen is de kans groot dat op verschillende locaties oude dassenpijpen aangetroffen worden. Dikwijls zijn deze locaties slecht tot nauwelijks vindbaar door onder andere het ontbreken van recente sporen van activiteit (duidelijke wissels) in combinatie met een verborgen ligging. Voor het identificeren van dergelijk pijpen kunnen onder andere de volgende uiterlijke kenmerken worden gedefinieerd:

- Vervallen;
- Ingezakt;
- Vol met blad;
- Opening niet aanwezig of kleiner dan 10 centimeter doorsnede of;
- Einde zichtbaar (minder diep dan 1 meter).

Aanvullende maatregelen

Oude dassenpijpen worden jaarrond verwijderd. Dit wordt gedaan om het risico op permanente (her)vestiging van oude dassenpijpen te minimaliseren, en daarmee de planning veilig te stellen en de kans op een grotere ecologische impact te verkleinen. Hierbij gelden de volgende voorwaarden en uitgangspunten:

- Het gaat om 1 of slechts enkele pijpen binnen een territorium, waarvoor een (natuurlijk) alternatief beschikbaar is in de omgeving (omgevingscheck);
- Het betreft oude (niet- of sporadisch belopen) pijpen;
- Er is geen sprake van een kraamfunctie;
- Het betreft geen complete inactieve burchten;
- Het verwijderen gaat niet ten koste van de functionaliteit van in de omgeving gelegen te behouden dassenholen- dan wel burchten;
- De ecologisch deskundige zorgt voor een onderbouwing en melding van de vondsten en werkzaamheden.

Recent graafwerk

In een werkkerrein zo groot als de Hooge Raam en met een soort die zeer snel pijpen of burchten kan graven is de kans aanwezig dat gedurende de uitvoering verse graafsporen tegen kunnen worden gekomen. Om recente graafactiviteiten in de gaten te houden zal door een ecooloog minimaal 1 maal per maand een schouw van het werkgebied plaatsvinden om te kunnen duiden of er daadwerkelijk sprake is van recent of vers graafwerk, waarbij dit in voorkomende gevallen zodanig schriftelijk wordt beargumenteerd dat er een aantoonbare werkwijze op na wordt gehouden.

Aanvullende maatregelen

Indien verse graafactiviteiten worden vastgesteld dan worden de volgende maatregelen uitgevoerd:

- Wildcamera-onderzoek in combinatie met het plaatsen van 'stokjes' in de ingang van de pijp en/ of de pijpen voor $\frac{3}{4}$ dichtzetten met grond. De grond wordt niet aangestampt of verdicht; er moet nog lucht de pijp in kunnen komen. Dit wordt uitgevoerd met een duur van minimaal 2 weken, waarbij is aangetoond dat er geen sprake is van pijpen met regelmatig gebruik van de das (of sprake is van een kraamburcht).
- Wanneer een dassenpijp na minimaal 2 weken wildcamera-onderzoek niet belopen blijkt, wordt een dassenpoortje of klep op de ingang van de pijp aangebracht, zodat eventueel aanwezige dassen het hol kunnen verlaten, maar niet kunnen terugkeren.
- Aansluitend wordt er minimaal 5 dagen, niet in een vorstperiode ('nachts en overdag temperaturen onder 0), gewacht totdat een eventueel alsnog aanwezige das de pijp heeft verlaten. De periode van 5 dagen kan verkort worden als uit wildcamera-onderzoek of sporenonderzoek blijkt dat de das(sen) de pijp al eerder verlaten heeft.

Foerageergebied

Aanvullende maatregelen

Om de (hoofd)burchten te laten functioneren is de verbinding met en de aanwezigheid van foerageergebied van essentieel belang. Foerageergebied bestaat uit maisakkers (voedsel in het najaar en winter), bemeste, vochtige graslanden en bosgebieden (jaarrond voedsel). Hierbij gelden de volgende voorwaarden en uitgangspunten:

- Fasering werkzaamheden: Tijdens de werkzaamheden zal er voldoende foerageergebied aanwezig zijn voor de verschillende dassenterritoria in een aantal deelgebieden. Dit wordt per locatie/dassenterritorium beoordeeld.

- Dit geldt voor het primair én secundair foerageergebied. Primair wordt gezien als intensief en extensief gebruikt grasland met regenwormen die jaarrond gebruikt worden. Secundair leefgebied betreft maisakkers, die voedsel in het najaar en winter geven.

Aanvullende maatregelen per locatie

Locatie 1: Deze dassenfamilie heeft haar kraamburcht in de faunapassage onder de Hoge Weg. Deze passage zorgt ervoor dat de dieren veilig naar beide kanten van de weg kunnen trekken. Het leefgebied van deze familie is ongeveer 90 hectare groot.

Figuur 10: globale indruk territorium van dassenfamilie 1 hoge weg (rode stippellijn), met kraamburcht in faunapassage onder de hoge weg en aantasting van foerageergebieden door de werkzaamheden.

Door de werkzaamheden gaat ongeveer 7 hectare foerageergebied verloren. Dit bestaat uit 3 hectare primair foerageergebied en 4 hectare secundair foerageergebied. Ondanks dit verlies blijft een groot deel van het leefgebied beschikbaar. Van de in totaal 45 hectare (25 hectare primair en 20 secundair) foerageergebied gaat 16% (3 hectare primair en 4 hectare secundair) tijdelijk verloren door de werkzaamheden. Gezien de oppervlakte van het totale leefgebied, kan gesteld worden dat er geen essentieel leefgebied verloren gaat. Hierdoor is geen sprake van indirecte aantasting van de burchten door voedseltekort en is geen sprake van noodzaak tot fasering van de werkzaamheden over meerdere jaren. De aangetaste foerageergebieden zijn naar verwachting na 3 jaar hersteld.

In de toekomstige situatie wordt langs de verlegde beek nieuw bos ontwikkeld, worden bomen geplant en ontstaat nieuw grasland.

Locatie 2: Op deze locatie heeft de das zijn kraamverblijf in het noordelijk bos van Godsdonken. Het territorium van deze dassenfamilie ligt ten noorden van de Hooge raam. Deze beek betreft een natuurlijke grens van deze dassenfamilie. Op deze locatie vinden alleen enkele kleinschalige werkzaamheden plaats op het perceel tussen de kraamburcht en de Hooge raam. Hier wordt een historische houtwal hersteld door bomen aan te planten, wordt een wal rondom een bestaande poel

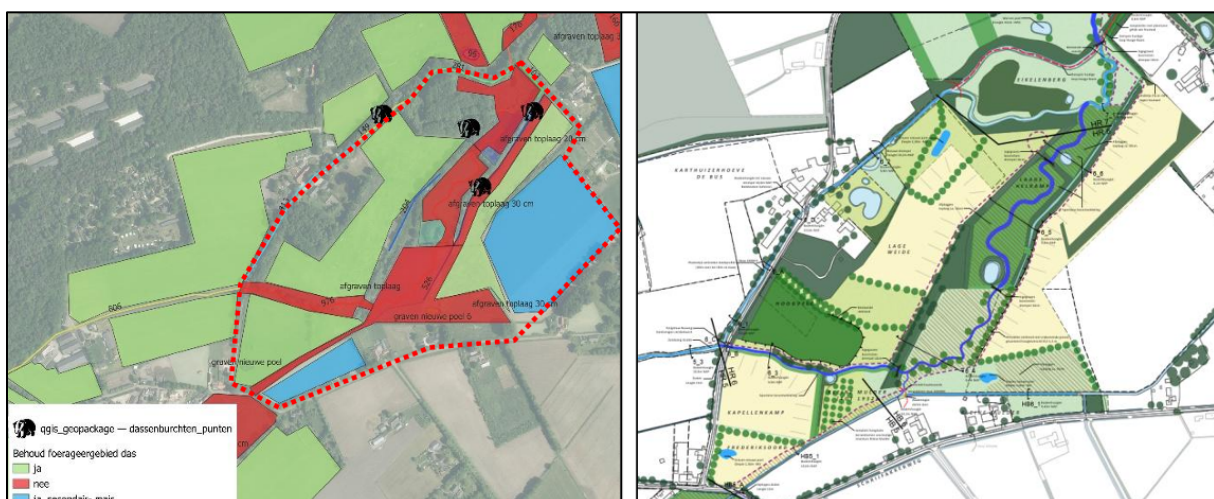
aangelegd en wordt de beek gedeeltelijk verlegd. Verder vindt hier spontane ontwikkeling van bos plaats.

Figuur 11: links: globale indruk territorium van dassenfamilie 2 godsdonken (rode stippellijn) en aantasting foerageergebied. Kraamburcht bevindt zich in bosgebied godsdonken. Rechts: toekomstige inrichting.

Het perceel waar werkzaamheden uitgevoerd worden is 7 hectare groot, hierbinnen wordt maximaal 25% aangetast door de ingrepen. Binnen het territorium blijft 30 hectare primair foerageergebied gehandhaafd. Gezien de oppervlakte van het totale leefgebied, kan gesteld worden dat er geen essentieel leefgebied verloren gaat. Hierdoor is geen sprake van indirecte aantasting van de burchten door voedseltekort en is geen sprake van noodzaak tot fasering van de werkzaamheden over meerdere jaren. De aangetaste foerageergebieden zijn naar verwachting na 3 jaar hersteld. Op het perceel waar gewerkt wordt is de spontane ontwikkeling van bos beoogd en worden houtwallen aangeplant en bomen langs de nieuwe beekloop.

Locatie 3: Op deze locatie heeft de das zijn kraamburcht in het bos van Eikelenberg. In de wat hoger liggende houtwallen heeft de das nog enkele burchten. Het territorium van deze dassenfamilie loopt ten zuiden van de Hoge raam (natuurlijke grens) tot en met de Schrijfakkerweg in het zuiden.

Figuur 12: links: globale indruk territorium van dassenfamilie 3 eikelenberg (rode stippellijn) en Aantasting foerageergebied. Kraamburcht bevindt zich in bosgebied eikelenberg. Rechts: Toekomstige situatie.

Met de werkzaamheden (verleggen beek, afplaggen percelen en aanleggen steilrand) wordt primair foerageergebied aangetast, dit betreft ongeveer 7 hectare. In het territorium blijft 11 hectare primair foerageergebied behouden in de vorm van intensief (rondom boerderij) en extensieve gebruikte graslanden (tussen bospercelen). Hiernaast blijft secundair foerageergebied gehandhaafd in de vorm van maisakkers. Dit betreft ongeveer 7 hectare. Van de in totaal 25 hectare (18 hectare primair en 7 hectare secundair) foerageergebied gaat 28% (7 hectare primair) verloren door de werkzaamheden. Hiermee wordt verwacht dat er geen negatieve gevolgen zijn voor de staat van instandhouding binnen dit dassenterritorium. Om dit te borgen, worden de burchten in overleg met Dassenwerkgroep Brabant tijdens de werkzaamheden gemonitord middels wildcamera's. Indien sprake is van signalen van voedseltekort wordt in samenspraak met Dassenwerkgroep Brabant bepaald of en welke maatregelen getroffen worden.

De aangetaste foerageergebieden zijn naar verwachting na 3 jaar hersteld en kwalitatief verbeterd. In de periode van 3 jaar zal de bodem van nature voedingsstoffen krijgen door de aanwezige vegetatie en weer regenwormen bevatten. Daarnaast ontstaat kwalitatief beter foerageergebied in voormalig akkerland door de aanplant van vruchtdragende bomen en struweel bestaande uit vrucht- of nootdragende planten in combinatie met regenwormrijk grasland. De gebieden waar sprake is in een verandering van de grondwaterstand, overlappen voor een groot deel primaire en secundaire foerageergebieden van de dassen. Het betreft met name stijgingen van de grondwaterstanden, waardoor de regenwormenpopulaties naar verwachting dichter tegen de grondoppervlakte gaan zitten, wat ze bereikbaarder maakt voor foerageermogelijkheden voor de dassen.

Afweging beoordeling getroffen maatregelen locatie 3

Met de werkzaamheden wordt tijdelijk circa 7 hectare primair foerageergebied aangetast. In de huidige situatie bestaat dit primaire foerageergebied uit grasland. In het verleden vond op een deel van deze percelen echter wisselteelt plaats, waardoor het gebied destijds niet permanent als foerageergebied beschikbaar was. Ook natuurinvloeden kunnen de geschiktheid van de percelen als foerageergebied beïnvloeden. Zo is op circa 3,6 hectare in 2020 en 2022 de grasmat verwijderd en de bodem tijdelijk kaal gemaakt. Daarnaast stonden delen van de percelen in 2022 onder water en is in 2024 nog eens circa 2 hectare omgewerkt. Ondanks deze tijdelijke vermindering van geschikt foerageergebied heeft de dassenfamilie zich weten te handhaven. Dit laat zien dat een tijdelijke afname van het beschikbare foerageergebied in de praktijk niet heeft geleid tot een aantoonbaar negatief effect op de aanwezige dassenfamilie.

Ook de voorgenomen werkzaamheden leiden tot een beperkte tijdelijke afname van het beschikbare foerageergebied. Binnen het territorium blijft bovendien circa 18 hectare primair en 7 hectare secundair foerageergebied beschikbaar. Ook zijn ten westen van het rood omkaderde gebied, weergegeven in figuur 12, nog circa 11 hectare grasland aanwezig dat zeer waarschijnlijk ook behoort tot het territorium van deze dassen.

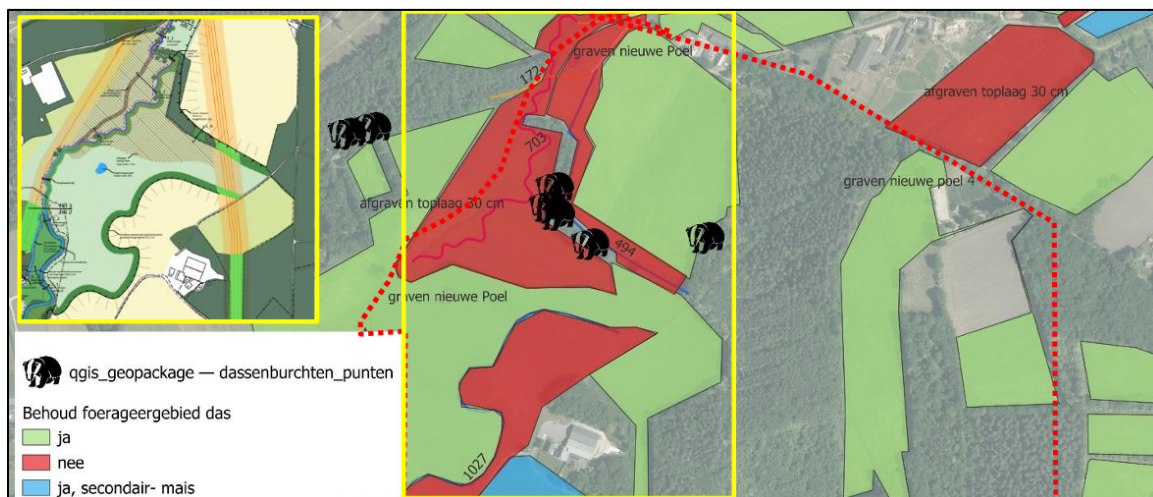
Na afronding van de werkzaamheden worden de percelen ingericht als droog grasland en natuurakker. Doordat de gronden niet langer voor wisselteelt worden gebruikt, is in de toekomstige situatie juist sprake van een stabielere en duurzamer foerageergebied voor de dassenfamilie. Daarom worden geen negatieve effecten op de staat van instandhouding van de dassenfamilie verwacht.

Om de staat van instandhouding te borgen worden de burchten gedurende de werkzaamheden, in overleg met Dassenwerkgroep Brabant, gemonitord met behulp van wildcamera's. Indien uit de monitoring blijkt dat sprake is van signalen van voedseltekort of andere negatieve effecten, wordt in samenspraak met Dassenwerkgroep Brabant bepaald welke aanvullende passende maatregelen noodzakelijk zijn. Juist doordat de monitoring, de beoordeling van de resultaten en een eventuele

bijsturing plaatsvinden met betrokkenheid van de expertise van Dassenwerkgroep Brabant, wordt de voorgestelde werkwijze als voldoende geborgd beschouwd en akkoord bevonden.

Indien aanvullende maatregelen noodzakelijk blijken, worden deze voortgezet totdat uit de monitoring en de onderbouwing van Dassenwerkgroep Brabant blijkt dat de staat van instandhouding van de dassenfamilie weer voldoende is geborgd en de dassen zonder aanvullende maatregelen kunnen functioneren. Dit is geborgd met voorschrift 8 van dit wijzigingsbesluit.

Locatie 4: De das heeft zijn kraamburcht in de houtwal onder varens, in de directe omgeving bevinden zich nog een aantal burchten die gebruikt worden. Het territorium van deze dassenfamilie begint bij de Hoge raam (natuurlijk grens) en loopt door tot in de bossen aan de zuidoostzijde.

Figuur 13: globale indruk territorium van dassenfamilie 4 Zandvoort (rode stippellijn) en Aantasting foerageergebied. Kraamburcht bevindt zich in houtwal. Inzet: toekomstige situatie.

Met de werkzaamheden (verleggen beek, afplaggen percelen en aanleggen steilrand) wordt primair foerageergebied aangetast, dit betreft ongeveer 12 hectare. In het territorium blijft 27 hectare primair foerageergebied behouden in de vorm van intensief (rondom boerderij) en extensief gebruikte graslanden (tussen bospercelen).

Van het in totaal 39 hectare primair foerageergebied gaat 31% (12 hectare) verloren door de werkzaamheden. Hiermee wordt verwacht dat er geen negatieve gevolgen zijn voor de staat van instandhouding binnen dit dassenterritorium. Om dit te borgen, worden de burchten in overleg met Dassenwerkgroep Brabant tijdens de werkzaamheden gemonitord middels wildcamera's. Indien sprake is van signalen van voedseltekort wordt in samenspraak met Dassenwerkgroep Brabant bepaald of en welke maatregelen getroffen worden.

De aangetaste foerageergebieden zijn naar verwachting na 3 jaar hersteld en kwalitatief verbeterd. In de periode van 3 jaar zal de bodem van nature voedingsstoffen krijgen door de aanwezige vegetatie en weer regenwormen bevatten. Daarnaast ontstaat kwalitatief beter foerageergebied in voormalig akkerland door de aanplant van vruchtdragende bomen en struweel bestaande uit vrucht- of nootdragende planten in combinatie met regenwormrijk grasland. De gebieden waar sprake is in een verandering van de grondwaterstand, overlappen voor een groot deel primaire en secundaire foerageergebieden van de dassen. Het betreft met name stijgingen van de grondwaterstanden, waardoor de regenwormenpopulaties naar verwachting dichter tegen de grondoppervlakte gaan zitten, wat ze bereikbaarder maakt voor foerageermogelijkheden voor de dassen.

Afweging beoordeling getroffen maatregelen locatie 4

Met de werkzaamheden wordt tijdelijk circa 12 hectare primair foerageergebied aangetast. In de huidige situatie bestaat dit primaire foerageergebied voornamelijk uit grasland. In het verleden vond op circa 27 hectare van het primaire foerageergebied wisselteelt plaats. Ondanks deze terugkerende tijdelijke afname van geschikt foerageergebied heeft de dassenfamilie zich weten te handhaven.

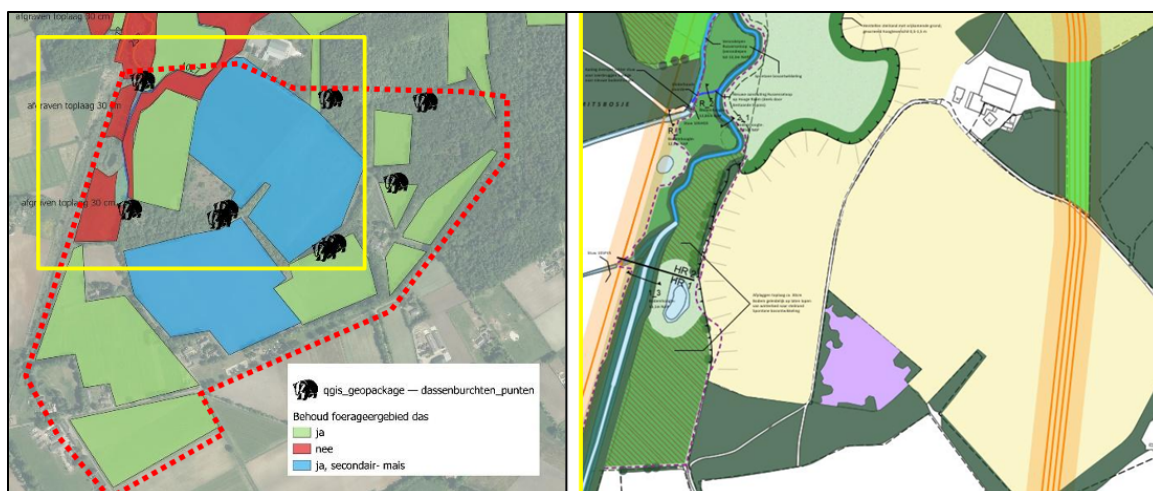
De werkzaamheden leiden daardoor niet tot een grotere tijdelijke afname van foerageergebied dan in de huidige situatie al voorkomt. Binnen het territorium blijft ten tijde van de werkzaamheden circa 27 hectare primair foerageergebied beschikbaar.

Na afronding van de werkzaamheden worden de gronden ingericht als circa 10 hectare droog grasland en circa 11 hectare natuurakker. Doordat de graslanden niet langer in wisselteelt worden gebruikt, is in de toekomstige situatie juist sprake van een stabielere en duurzamer foerageergebied voor de dassenfamilie. Daarom worden geen negatieve effecten op de staat van instandhouding van de dassenfamilie verwacht.

Om de staat van instandhouding te borgen worden de burchten gedurende de werkzaamheden, in overleg met Dassenwerkgroep Brabant, gemonitord met behulp van wildcamera's. Indien uit de monitoring blijkt dat sprake is van signalen van voedseltekort of andere negatieve effecten, wordt in samenspraak met Dassenwerkgroep Brabant bepaald welke aanvullende passende maatregelen noodzakelijk zijn. Juist doordat de monitoring, de beoordeling van de resultaten en een eventuele bijsturing plaatsvinden met betrokkenheid van de expertise van Dassenwerkgroep Brabant, wordt de voorgestelde werkwijze als voldoende geborgd beschouwd en akkoord bevonden.

Indien aanvullende maatregelen noodzakelijk blijken, worden deze voortgezet totdat uit de monitoring en de onderbouwing van Dassenwerkgroep Brabant blijkt dat de staat van instandhouding van de dassenfamilie weer voldoende is geborgd en de dassen zonder aanvullende maatregelen kunnen functioneren. Dit is geborgd met voorschrift 8 van dit wijzigingsbesluit.

Locatie 5: De das heeft zijn kraamburcht in een oud heideterreintje aan de Prinsenweg, tussen de maisakkers. Daarnaast bevinden zich nog een aantal burchten die gebruikt worden. Het territorium van deze dassenfamilie ligt ten oosten van de Hooge raam en loopt tot ongeveer de Hogesteenweg in het oosten.

Figuur 14: links: globale indruk territorium van dassenfamilie prinsenweg (rode stippellijn) en aantasting foerageergebied. Kraamburcht bevindt zich op oud heideveld. Rechts: toekomstige inrichting.

Met de werkzaamheden (verleggen beek, afplaggen percelen en aanleggen steilrand) wordt primair foerageergebied aangetast. Dit betreft ongeveer 3 hectare. In het territorium blijft 21 hectare primair foerageergebied behouden in de vorm van intensief (rondom boerderij) en extensieve gebruikte graslanden (tussen bospercelen). Daarnaast blijft 21 hectare secundair foerageergebied (mais) behouden.

Van de in totaal 45 hectare foerageergebied gaat 7% (3 hectare) verloren door de werkzaamheden. Gezien de oppervlakte van het totale leefgebied, kan gesteld worden dat er geen essentieel leefgebied verloren gaat. Hierdoor is geen sprake van indirecte aantasting van de burchten door voedseltekort en is geen sprake van noodzaak tot fasering van de werkzaamheden over meerdere jaren. De aangetaste foerageergebieden zijn naar verwachting na 3 jaar hersteld.

Toepassen van baggerstroken

Oorspronkelijk besluit

Conform het oorspronkelijke besluit dienen er als tijdelijke maatregel baggerstroken aangelegd te worden: dit betreft voedselrijk sediment dat wordt opgegraven bij de inrichting van het gebied. Deze laag is voedselrijker en trekt daardoor meer insecten aan. Het betreft hierbij alleen de laag tot 20 centimeter onder het maaiveld.

Voorgenomen wijziging aanpak

Bij navraag door de aanvrager aan de dassenwerkgroep Brabant is dit een onbekende maatregel, waarvan zij de toegevoegde waarde niet van inziet. Zij stelt het volgende: Dassen leven voornamelijk van regenwormen. Door deze maatregel wordt de volledige opbouw en structuur van de aarde vernietigd wat ten koste gaat van de regenwormenpopulatie. Het is niet voor niets dat de meeste regenwormen voorkomen in grasland waarin gedurende jaren organismen een goede bodemstructuur hebben kunnen opbouwen. Onbekend is welke insecten daarbij worden aangetrokken, mogelijk emelten, engerlingen en ritnaalden. Die leven echter van de wortels van (gras)zoden. En die zijn niet meer aanwezig als de aarde op een hoop wordt gegooid, dan wel naderhand verspreid.

De baggerstroken zijn, conform Memo Dassenburcht en werkzaamheden Hooge Raam (2502707-0483089.102), beoogd op de gronden die in de huidige situatie primair foerageergebied zijn (grasland) en waar geen ingrepen gepland zijn. Door juist op deze plekken baggerstroken aan te leggen, waarvan het nut niet aangetoond en verwacht wordt, leidt dit juist tot aantasting van primair foerageergebied. Dit is onwenselijk. Om die reden is besloten om de verplichting tot het aanleggen van baggerstroken uit het oorspronkelijke besluit halen.

Voorschriften Das

Minimale beschikbaarheid foerageergebied

8. Indien uit de monitoring blijkt dat aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn om de staat van instandhouding van de dassenfamilie te borgen, dan dienen er maatregelen genomen te worden om te borgen dat er voldoende voedsel aanwezig is voor de das. In het logboek dient te worden opgenomen;
 - welke maatregelen er getroffen worden,
 - wanneer deze gerealiseerd zijn,
 - wanneer ze functioneel zijn,
 - een onderbouwing waaruit blijkt dat deze maatregelen voldoende zijn,
 - indien maatregelen tijdelijk van aard zijn, dient in het logboek te worden onderbouwd dat de maatregelen niet meer nodig zijn.

Met dit voorschrift wordt geborgd dat eventuele aanvullende maatregelen tijdig worden getroffen en, indien noodzakelijk, worden voortgezet totdat op basis van de expertise van Dassenwerkgroep Brabant is onderbouwd dat de dassenfamilie weer zelfstandig kan functioneren zonder aanvullende ondersteuning. Hierdoor wordt voorkomen dat eventuele negatieve effecten op de staat van instandhouding van de dassenfamilie onvoldoende worden opgevangen.

Besluit paragraaf 2.6, te wijzigen onderdelen:

Maatregel in oorspronkelijk besluit	Wijziging
De dassenburchten worden niet direct aangetast door het voornemen. Wel wordt foerageergebied van de das aangetast, waardoor er indirecte aantasting van het voortplantingssucces van de das kan plaatsvinden. De werkzaamheden worden uitgevoerd van 1 juli tot en met 30 november om verstoring van de burchten te minimaliseren.	De werkzaamheden worden buiten een buffer van 50 meter van de burchten jaarrond uitgevoerd. Tussen 20 meter en 50 meter van de burchten en binnen 20 meter van de burchten worden aanvullende maatregelen getroffen om verstoring te voorkomen. Oude ongebruikte burchten worden onder ecologische begeleiding ongeschikt gemaakt. Indien recent graafwerk wordt aangetroffen worden aanvullende maatregelen genomen.
De werkzaamheden worden gefaseerd uitgevoerd, waarbij ook rekening wordt gehouden dat er voldoende <u>foerageergebied</u> voor deze soort aanwezig blijft. Omdat zowel in het noordelijke als het zuidelijke deel relatief grote oppervlakken worden afgeplagd, zal de fasering in samenspraak gaan met de lokale dassenwerkgroep om te intensieve effecten op de korte termijn te voorkomen.	Er is conform de oorspronkelijke vergunning per territorium beoordeeld of fasering nodig is. Er Wordt te allen tijde voldoende foerageergebied per dassenfamilie behouden. Aanvullend worden waar nodig maatregelen getroffen om een gunstige situatie te borgen.
Als tijdelijke maatregel worden er baggerstroken aangelegd: dit betreft voedselrijk sediment dat wordt opgegraven bij de inrichting van het gebied. Deze laag is voedselrijker en trekt daardoor meer insecten aan. Het betreft hierbij alleen de laag tot 20 centimeter onder het maaiveld.	Geen baggerstroken aanleggen.

Bever

Oorspronkelijk besluit

Er worden geen werkzaamheden verricht binnen een afstand van 20 meter van een burcht. 2 burchten liggen in de verstoringafstand van 20 tot 50 meter. Op deze locaties worden conform het oorspronkelijke besluit alleen werkzaamheden uitgevoerd vanaf 1 september tot 1 november. Mocht tijdens de werkzaamheden een nieuwe burcht worden aangetroffen dan worden de werkzaamheden op die locatie stilgelegd en overlegd met de deskundige ecooloog over de vervolgacties. Beverburchten worden niet aangetast.

Voorgenomen wijziging aanpak

Werkzaamheden binnen de verstoringsafstand van 20 tot 50 meter

BIJ12 stelt in hun Kennisdocument Bever (BIJ12, 2017), dat in de maanden november tot en met april ook werkzaamheden kunnen worden uitgevoerd, mits er geen ijsgang aanwezig is én geen langdurig sprake is van laag water. De werkzaamheden die binnen de verstoringsafstand van 20 tot 50 meter plaatsvinden, worden in de maanden november tot en met april uitgevoerd mits de situatie geschikt is. Een beverexpert zal geraadpleegd worden over de geschikte periode.

Nieuwe burchten

Bevers zijn mobiel en zijn in staat in relatief korte tijd nieuwe burchten of holen te bouwen. In de Lage raam komen bevers veelvuldig voor, waardoor de kans aannemelijk is dat tijdens de uitvoering nieuwe burchten aangetroffen worden, die niet ingepast kunnen worden in het ontwerp. Voor de voortgang van het werk is het niet mogelijk om de werkzaamheden stil te leggen en daarna te overleggen wat gedaan moet worden. Om die reden wordt de volgende aanpak gehanteerd als nieuwe beverburchten aangetroffen worden én deze niet ingepast kunnen worden in het ontwerp:

- Onderzoek of de burcht actief gebruikt wordt. Dit wordt gedaan door:
 - o Een wildcamera te plaatsen voor de ingang
 - o Bij de ingang worden takjes geplaatst en/ of deze wordt voor $\frac{3}{4}$ dichtgezet met grond. De grond wordt niet aangestampt of verdicht; er moet nog lucht het hol in kunnen komen. Indien de bever gebruikt maakt van de burchten, zijn deze takjes en de grond weg.
 - o Dit onderzoek wordt voor 5 aaneensluitende dagen uitgevoerd. Indien blijkt dat er geen activiteit is waargenomen, wordt de burcht onder begeleiding van ecooloog afgegraven.
- Ontgraven beverburcht:
 - o Oeverhol: een kraan graaft laag voor laag het oeverhol af. De ecooloog kijkt in het hol en bepaalt tot waar de kraan kan graven. Bij een pijp die afbuigt, wordt afgegraven tot net voor de bocht
 - o Burcht met takken op maaiveld: de takken worden met een kraan met grijparm of handmatig laag voor laag verwijderd.
- Deze werkzaamheden vinden plaats onder begeleiding van een ecooloog en een beverexpert. Het afgraven van een beverburcht vindt altijd plaats in de periode van 1 september tot 1 maart, buiten de kwetsbare voortplantingsperiode en als er geen sprake is van ijsgang én langdurig laag water. De beverdeskundige bepaalt de juiste periode.

Voorschriften Bever

9. Nieuw aangetroffen beverburchten en/of beverholen mogen uitsluitend worden verwijderd indien wordt voldaan aan de onderstaande voorwaarden:
 - I. Er dient ecologisch te worden onderbouwd dat de nieuw aangetroffen beverburchten en/of beverholen worden gebruikt door dezelfde bevers of sociale groep waarvoor de vergunning is verleend. Tevens dienen de nieuw aangetroffen burchten en/of holen binnen hetzelfde ecologisch gedefinieerde territorium te liggen als het territorium waarop de vergunning betrekking heeft. De beoordeling dient plaats te vinden op basis van onder andere de ligging, gebruikssporen, activiteit sporen en overige territoriumkenmerken. Administratieve grenzen zijn hierbij niet bepalend. Deze onderbouwing dient in het logboek te worden vastgelegd.
 - II. De nieuw aangetroffen beverburchten en/of beverholen mogen alleen worden verwijderd indien is vastgesteld dat deze dezelfde ecologische functie vervullen als de beverburchten en/of holen waarvoor op grond van de vergunning toestemming is verleend. Hierbij dient te worden beoordeeld of sprake is van een vergelijkbare functie, zoals een verblijfplaats, rustplaats, voortplantingslocatie of een andere

essentiële functie binnen het territorium van de betreffende bever(s) of sociale groep.

- III. Alle handelingen met betrekking tot nieuw aangetroffen beverburchten en/of beverholen dienen te worden vastgelegd in een logboek of rapportage. Hierbij dienen ten minste de locatie, de ecologische beoordeling, de onderbouwing van het territorium, de functiebeoordeling, de toegepaste maatregelen en de resultaten van monitoring te worden opgenomen. Deze documentatie dient op verzoek aan het bevoegd gezag te worden verstrekt.

Dit voorschrift is opgenomen om te borgen dat de verwijdering van nieuw aangetroffen beverburchten en/of beverholen uitsluitend plaatsvindt wanneer deze aantoonbaar onderdeel uitmaken van hetzelfde ecologische systeem en dezelfde functie vervullen als de verblijfplaatsen waarop de vergunning betrekking heeft. Hiermee wordt voorkomen dat het besluit een ruimere werking krijgt dan waarvoor de ecologische beoordeling en besluitvorming heeft plaatsgevonden.

10. Wanneer na 14 aaneengesloten dagen aangetoond is dat de beverburcht en/of het beverhol niet meer in gebruik is, dan dient deze direct (voor zonsondergang) afgegraven te worden. Wanneer dit niet mogelijk is dient de ingang direct geblokkeerd te worden. De beverburchten en/of beverholen mogen te allen tijde afgegraven worden wanneer de ingang nog geblokkeerd is.

Dit voorschrift is opgenomen omdat in het activiteitenplan wordt benoemd dat er voor een periode van 5 dagen wordt gecontroleerd of de verblijfplaats in gebruik is. Conform Kennisdocument Bever (BIJ12, 2017) dient deze controle 2 weken te duren. Daarnaast wordt met dit voorschrift voorkomen dat de beverburchten en/of beverholen verwijderd worden nadat deze opnieuw in gebruik is genomen.

Besluit paragraaf 2.6, te wijzigen onderdelen:

Maatregel in oorspronkelijk besluit	Wijziging
Er worden geen werkzaamheden verricht binnen een afstand van 20 meter van een burcht.	De werkzaamheden die binnen de verstoringsafstand van 20 tot 50 meter plaatsvinden, worden in de maanden november tot en met april uitgevoerd mits de situatie geschikt is. Een beverexpert zal geraadpleegd worden over de geschikte periode.
Voorafgaand aan de werkzaamheden aan of nabij de oevers zal een controle uitgevoerd worden naar de aanwezigheid van nieuwe burchten. Indien er sprake blijkt te zijn van een nieuwe burcht binnen het werkgebied, wordt geprobeerd om de burcht heen te werken of via monitoring gekeken of de burcht in gebruik is. Indien niet om de burcht heen gewerkt kan worden en indien de burcht in gebruik is, wordt contact opgenomen met het bevoegd gezag over de te nemen vervolgstappen.	In het geval van nieuwe burchten wordt er een gewijzigde aanpak ingezet.

Kleine marterachtigen (bunzing, boommarter, steenmarter, wezel en hermelijn)

Toevoegen Hermelijn aan vergunning

Hermelijn is in het oorspronkelijke besluit niet meegenomen. De reden hiervoor was de onderbouwing van Antea Group: "De hermelijn is de afgelopen jaren niet meer waargenomen in dit deel van de provincie Noord-Brabant, waardoor de soort bij voorbaat is uitgesloten van het plangebied."

De hermelijn is een moeilijk te onderzoeken soort en heeft, evenals de wezel, een zeer verborgen leefwijze. Daarnaast is de hermelijn, onder ander in Noord-Brabant, een schaars voorkomende soort. Die combinatie maakt het onmogelijk om op basis van het ontbreken van waarnemingen uit een openbare verspreidingsdatabase met zekerheid de afwezigheid van de soort vast te stellen. Alleen met een gedegen en minimale onderzoeksinspanning volgens de vigerende richtlijnen, kan daar met enige zekerheid iets over worden gezegd. Op voorhand kunnen negatieve effecten door de voorgenomen werkzaamheden niet worden uitgesloten.

Gezien de geschikte habitat dat aanwezig is binnen het projectgebied, wordt ten aanzien van hermelijn (*Mustela erminea*) aanvullend een vergunning aangevraagd voor het beschadigen en vernielen van vaste voortplantingsplaatsen en rustplaatsen, zijnde artikel 11.54 lid 1 onder b van het Bal. De noodzakelijk te treffen maatregelen liggen in lijn met dezelfde maatregelen als worden getroffen voor de overige martersoorten.

Oorspronkelijk besluit

De werkzaamheden worden uitgevoerd in de minst kwetsbare periode voor de marterachtigen, namelijk van 1 september tot en met 31 oktober. Dit is alleen mogelijk indien er geen sprake is van een 2e worp van de wezel dat betreffende jaar. Dit zal bepaald worden door de aanwezigheid van foerageermogelijkheden voor de wezel in beeld te brengen, namelijk de lokale (veld)muispopulatie. Dit wordt gedaan door het inventariseren van het aantal (actieve) muizenholen op de betreffende locaties, hoofdzakelijk in de open gebieden. Omdat er geen specifieke methodieken of rekenmethodes bestaan voor het bepalen van hoe groot de muizenpopulatie moet zijn voor een tweede nest, zal dit gebaseerd zijn op inschattingen van expert judgement. Deze inschattingen worden gecombineerd met signalen dat andere soorten die op muizen prederen, zoals andere marterachtigen, roofvogels en uilen, succesvol zijn in het grootbrengen van hun jongen. Deze twee punten gecombineerd zal leiden tot een inschatting of er (in delen van) het plangebied mogelijk sprake is van een tweede nest van de wezel. Werkzaamheden zijn alleen mogelijk als in de directe omgeving nieuw leefgebied is aangelegd of bestaand leefgebied is geoptimaliseerd. Bij de werkzaamheden wordt gefaseerd gewerkt, waardoor wordt verzekerd dat niet een té groot gebied ongeschikt wordt gemaakt. De werkzaamheden zullen uit minimaal twee fases bestaan. Er wordt vanuit gegaan dat als een gebied in de nazomer ongeschikt wordt gemaakt, deze na herinrichting in de nazomer het jaar daarop nieuw geschikt leefgebied vormt.

Voorgenomen wijziging aanpak

De 'kwetsbare periode' die in het kader van een ecologische effectbeoordeling wordt toegepast is direct gerelateerd aan de functionaliteit van een verblijfplaats en omvat alle perioden waarin de betreffende verblijfplaats een structurele (vaste) functie voor de soort vervult voor voortplanten (paren, zogen en opgroeien van jongen) en overwinteren.

Delen van het projectgebied die bestaan uit hollen en dekking biedende landschapselementen (bijvoorbeeld bosschages, struwelen en houtwallen) worden beschouwd als potentiële verblijfslocaties van de genoemde marterachtigen. Voor wezel worden de sterk verruigde en/of

muizenrijke graslandpercelen aanvullend aangemerkt als locaties waar verblijfplaatsen aanwezig kunnen zijn.

Om het leefgebied van kleine marterachtigen, zoals de wezel, te beschermen, wordt bij een overgroot deel van de werkzaamheden een bufferzone van 5 meter aangehouden langs landschapselementen zoals houtwallen, bosranden en greppels. Deze maatregel is gebaseerd op het gedrag van de wezel, die meestal dicht bij deze structuren blijft.

Bij de uitvoering van de werkzaamheden blijft deze bufferzone behouden. Hierdoor worden belangrijke delen van het leefgebied en mogelijke verblijfplaatsen van marterachtigen beschermd. Indien er enkele kleinere landschapselementen weggenomen moeten worden, zal er gewerkt worden in de periode van september tot en met februari.

Hoewel werkzaamheden invloed kunnen hebben op voedselgebieden en verbindingsroutes, zorgt de bufferzone ervoor dat dieren zich nog steeds veilig door het gebied kunnen verplaatsen. Dit komt omdat met de werkzaamheden potentieel enkele kleinere landschapselementen weggenomen worden. Van een volledig open of onbruikbaar gebied is daarom geen sprake. De effecten van de werkzaamheden op marterachtigen worden hierdoor als beperkt beschouwd.

Planning

In de oorspronkelijke vergunning, van oktober 2025, staat dat werkzaamheden het beste in september en oktober kunnen plaatsvinden. Deze periode is gekozen omdat marterachtigen in de winter kwetsbaarder zijn. In de winter zijn zij afhankelijk van plekken waar voldoende voedsel, beschutting en rust aanwezig zijn. Schade aan deze belangrijke winterlocaties kan gevolgen hebben voor de dieren en soms ook voor de lokale populatie.

Of werkzaamheden daadwerkelijk negatieve effecten hebben, hangt af van de situatie ter plaatse. Daarom zal een ecologisch deskundige beoordelen of belangrijke verblijfplaatsen, voor de winter, worden geraakt en hoe belangrijk deze zijn voor de dieren.

In dit project wordt verwacht dat de verblijfplaatsen, die belangrijk zijn in de winter, vooral gelegen zijn in landschapselementen die voedsel en dekking bieden. Omdat deze grotendeels behouden blijven en er tijdens en na de werkzaamheden voldoende geschikt leefgebied aanwezig blijft, zijn grote negatieve effecten niet te verwachten. Daarom wordt gesteld dat het niet nodig is om alle werkzaamheden alleen in september en oktober uit te voeren. Ook is het niet noodzakelijk om vooraf nieuw leefgebied aan te leggen of de werkzaamheden verplicht gefaseerd uit te voeren, omdat er voldoende leefgebied voor marterachtigen beschikbaar blijft.

Verwijderen maatregelen

Er is verzocht om de volgende maatregel te verwijderen uit het originele besluit

- *‘Werkzaamheden zijn alleen mogelijk als in de directe omgeving nieuw leefgebied is aangelegd of bestaand leefgebied is geoptimaliseerd. Bij de werkzaamheden wordt gefaseerd gewerkt, waardoor wordt verzekerd dat niet een té groot gebied ongeschikt wordt gemaakt. De werkzaamheden zullen uit minimaal twee fases bestaan. Er wordt vanuit gegaan dat als een gebied in de nazomer ongeschikt wordt gemaakt, deze na herinrichting in de nazomer het jaar daarop nieuw geschikt leefgebied vormt.’*

Wij gaan akkoord met het verwijderen van deze maatregel. Dit omdat er door de gehanteerde werkwijze voldoende leefgebied aanwezig blijft. Er is geen sprake van verlies van essentieel leefgebied waardoor de functionaliteit van verblijfplaatsen kan worden aangetast.

Verder is er verzocht om ook de volgende maatregel te verwijderen uit het originele besluit

- *‘In het voornemen worden elementen gerealiseerd die als verbinding kunnen functioneren. Hierdoor wordt de onderlinge verbondenheid van leefgebieden behouden of hersteld. Op enkele locaties verdwijnen verbindingen door de werkzaamheden. De poelen waar (rondom) werkzaamheden worden verricht blijven bereikbaar. De belangrijkste verandering betreft de verdwijning van verbindingen op de locaties met dempwerkzaamheden aan de Hooge Raam. Wanneer in de directe omgeving geen alternatieve verbindingen aanwezig zijn, worden voorafgaand aan de werkzaamheden nieuwe verbindingen gerealiseerd voor alle vier de soorten. In het zuiden van de Hooge Raam, waar de effecten op verbindingen het grootst zijn, worden nieuwe houtwallen en struweel aangelegd. Deze nieuwe verbinding wordt een volledig groeiseizoen voorafgaand aan de werkzaamheden gerealiseerd. Aangenomen wordt dat dit volledige groeiseizoen zal leiden tot een functionele verbinding ten tijde van de start van de werkzaamheden. Totdat deze elementen functioneel zijn mogen de huidige verbindingen niet worden onderbroken.’*

Ter plaatse van de Hooge Raam kunnen als gevolg van de voorgenomen dempwerkzaamheden landschappelijke verbindingen verdwijnen. De poelen waar werkzaamheden plaatsvinden of die zich in de directe omgeving daarvan bevinden, blijven bereikbaar. Daarnaast wordt rondom belangrijke landschapselementen een bufferzone van 5 meter aangehouden. Gezien de genomen maatregelen zullen er diverse verbindingen aanwezig blijven.

Voorschrift kleine marterachtigen

11. Wanneer werkzaamheden worden uitgevoerd op locaties die potentieel kunnen dienen als verblijfplaats van marterachtigen, dienen deze locaties buiten de kwetsbare periode van maart tot en met augustus ongeschikt te worden gemaakt. Voor de wezel geldt een afwijkende kwetsbare periode. Deze loopt van maart tot en met juni. Indien sprake is van een tweede worp, wordt de kwetsbare periode verlengd en loopt deze van maart tot en met oktober, tenzij redelijkerwijs kan worden uitgesloten dat sprake is van een tweede nest van de wezel, zoals beschreven in het oorspronkelijke besluit. Wanneer de potentiële verblijfplaatsen buiten de kwetsbare periode ongeschikt worden gemaakt en vervolgens ongeschikt worden gehouden, mogen op deze locaties werkzaamheden jaarrond worden uitgevoerd.

Dit voorschrift is opgenomen omdat onduidelijk is of potentiële verblijfplaatsen van de marterachtigen weggenomen worden in een periode waarin deze jongen heeft. Met dit voorschrift wordt geborgd dat er geen nadelige gevolgen zijn voor de soort in de voortplantingsperiode.

Besluit paragraaf 2.6, te wijzigen onderdelen:

Maatregel in oorspronkelijk besluit	Wijziging
De werkzaamheden zullen worden uitgevoerd in de minst kwetsbare periode voor de marterachtigen, namelijk van 1 september tot en met 31 oktober. Dit is alleen mogelijk indien er geen sprake is van een 2e worp van de wezel dat betreffende jaar. Dit zal bepaald worden door de aanwezigheid van foerageermogelijkheden voor de wezel in beeld te brengen, namelijk de lokale (veld)muispopulatie. Dit wordt gedaan door het	Wanneer werkzaamheden worden uitgevoerd op locaties die potentieel kunnen dienen als verblijfplaats van marterachtigen, dienen deze locaties buiten de kwetsbare periode van maart tot en met augustus ongeschikt te worden gemaakt. Voor de wezel geldt een afwijkende kwetsbare periode. Deze loopt van maart tot en met juni. Indien sprake is van een tweede worp, wordt de kwetsbare periode verlengd en loopt deze van maart tot en met oktober, tenzij

inventariseren van het aantal (actieve) muizenholen op de betreffende locaties, hoofdzakelijk in de open gebieden. Omdat er geen specifieke methodieken of rekenmethodes bestaan voor het bepalen van hoe groot de muizenpopulatie moet zijn voor een tweede nest, zal dit gebaseerd zijn op inschattingen van expert judgement. Deze inschattingen worden gecombineerd met signalen dat andere soorten die op muizen prederen, zoals andere marterachtigen, roofvogels en uilen, succesvol zijn in het grootbrengen van hun jongen. Deze twee punten gecombineerd zal leiden tot een inschatting of er (in delen van) het plangebied mogelijk sprake is van een tweede nest van de wezel.	redelijkerwijs kan worden uitgesloten dat sprake is van een tweede nest van de wezel, zoals beschreven in het oorspronkelijke besluit. Wanneer de potentiële verblijfplaatsen buiten de kwetsbare periode ongeschikt worden gemaakt en vervolgens ongeschikt worden gehouden, mogen op deze locaties werkzaamheden jaarrond worden uitgevoerd.
Werkzaamheden zijn alleen mogelijk als in de directe omgeving nieuw leefgebied is aangelegd of bestaand leefgebied is geoptimaliseerd. Bij de werkzaamheden wordt gefaseerd gewerkt, waardoor wordt verzekerd dat niet een té groot gebied ongeschikt wordt gemaakt. De werkzaamheden zullen uit minimaal 2 fases bestaan. Er wordt vanuit gegaan dat als een gebied in de nazomer ongeschikt wordt gemaakt, deze na herinrichting in de nazomer het jaar daarop nieuw geschikt leefgebied vormt.	Door het hanteren van een buffer van 5 meter rondom het functionele leefgebied van de marterachtigen, is er geen sprake van aantasting van essentieel leefgebied en is compensatie niet noodzakelijk.
In het voornemen worden elementen gerealiseerd die als verbinding kunnen functioneren. Hierdoor wordt de onderlinge verbondenheid van leefgebieden behouden of hersteld. Op enkele locaties verdwijnen verbindingen door de werkzaamheden. De poelen waar (rondom) werkzaamheden worden verricht blijven bereikbaar. De belangrijkste verandering betreft de verdwijning van verbindingen op de locaties met dempwerkzaamheden aan de Hooge Raam. Wanneer in de directe omgeving geen alternatieve verbindingen aanwezig zijn, worden voorafgaand aan de werkzaamheden nieuwe verbindingen gerealiseerd voor alle vier de soorten. In het zuiden van de Hooge Raam, waar de effecten op verbindingen het grootst zijn, worden nieuwe houtwallen en struweel aangelegd. Deze nieuwe verbinding wordt een volledig groeiseizoen voorafgaand aan de werkzaamheden gerealiseerd. Aangenomen	Ter plaatse van de Hooge Raam kunnen als gevolg van de voorgenomen dempwerkzaamheden landschappelijke verbindingen verdwijnen. De poelen waar werkzaamheden plaatsvinden of die zich in de directe omgeving daarvan bevinden, blijven bereikbaar. Daarnaast wordt rondom belangrijke landschapselementen een bufferzone van 5 meter aangehouden. Gezien de genomen maatregelen zullen er diverse verbindingen aanwezig blijven.

wordt dat dit volledige groeiseizoen zal leiden tot een functionele verbinding ten tijde van de start van de werkzaamheden. Totdat deze elementen functioneel zijn mogen de huidige verbindingen niet worden onderbroken.	
---	--

BIJLAGE 2 Aanvullende voorschriften

Voorschriften Alpenwatersalamander en vinpootsalamander

Amfibieënschermen

1. Het plaatsen, de uitvoering en het onderhoud van de amfibieënschermen voor de afscherming van de landhabitat van de kamsalamander dienen te voldoen aan de eisen uit het Kennisdocument Kamsalamander (BIJ12, 2017).

Dit voorschrift is opgenomen om te borgen dat de kwaliteit van de afscherming voldoende is om te voorkomen dat individuen het werkgebied alsnog kunnen betreden. Voor het toepassen van de amfibieschermen wordt de werkwijze uit het kennisdocument voor de kamsalamander als uitgangspunt gehanteerd. Hoewel deze soort geen onderdeel uitmaakt van de aanvraag, is ervoor gekozen dit kennisdocument te volgen, omdat voor de Alpenwatersalamander en de vinpootsalamander geen soortspecifiek kennisdocument beschikbaar is.

Afvangen van amfibieën uit voortplantingswater

2. De afgevangen amfibieën uit de voortplantingswateren dienen binnen 12u verplaatst te worden naar nieuw geschikt voortplantingswater, in de directe omgeving van het plangebied, buiten de invloedsfeer van de werkzaamheden.

Dit voorschrift is opgenomen omdat niet gespecificeerd is binnen welk tijdsbestek de amfibieën verplaatst worden naar nieuw geschikt voortplantingswater. Met dit voorschrift wordt geborgd dat er voldoende inspanning wordt geleverd om het doden of verwonden van beschermde amfibieën te voorkomen.

3. Wanneer de amfibieën uit de voortplantingswateren zijn afgevangen en gedurende 4 opeenvolgende dagen geen amfibieën meer zijn aangetroffen, dient binnen 24 uur te worden gestart met het dempen van de poel.

Dit voorschrift is opgenomen om te voorkomen dat amfibieën zich opnieuw in het voortplantingswater vestigen nadat dit amfibievrij is verklaard. Op deze manier wordt het risico voorkomen dat bij het dempen van de wateren alsnog amfibieën worden verwond of gedood.

Ongeschikt maken verbinding tussen landbiotoop en voortplantingswateren

4. Vóór de uitvoering van de werkzaamheden, dienen uiterlijk 1 september de stobben (van houtwallen en bossen) te zijn verwijderd en dienen de werkgebieden te zijn gemaaid tot een vegetatiehoogte van maximaal 8 centimeter.
5. Het kortmaaien dient te gebeuren met een handmatige bosmaaier. Daarnaast dient dit plaats te vinden onder ecologische begeleiding. De ecooloog loopt direct vóór de maaier uit om te controleren op de aanwezigheid van amfibieën en, indien nodig, aanwezige individuen veilig uit het werkgebied te verplaatsen.
6. De vegetatie binnen de werkgebieden dient gedurende de gehele uitvoeringsperiode, volgens eerder benoemde methode, op een hoogte van maximaal 8 centimeter te worden gehouden en mag pas weer uitgroeien nadat de werkzaamheden volledig zijn afgerond.
7. Nadat het gebied kort is gemaaid, dient door middel van het plaatsen van faunaplatten (tapijttegels of vergelijkbaar) te worden gecontroleerd of zich nog amfibieën binnen het werkgebied bevinden. Het aantal en de ligging van de faunaplatten dienen logisch afgestemd te zijn op de omvang en inrichting van het werkgebied, ter beoordeling van de betrokken ecooloog. Indien gedurende een periode van 5 dagen, onder door de betrokken ecooloog geschikt geachte weersomstandigheden (waarin reptielen en amfibieën actief zijn), geen

amfibieën onder de faunaplatten worden aangetroffen, mogen de werkzaamheden worden gestart. Indien tot en met de maand september amfibieën binnen het werkgebied worden aangetroffen, mogen de werkzaamheden niet worden uitgevoerd en dient er gewacht te worden tot het voorjaar. Van deze periode kan uitsluitend worden afgeweken indien een ter zake kundig ecooloog gemotiveerd onderbouwt dat de werkzaamheden geen negatieve effecten hebben op de aanwezige amfibieën en de werkzaamheden onder begeleiding van deze ecooloog worden uitgevoerd. De controle en onderbouwing dienen te worden opgenomen in een logboek.

Deze voorschriften zijn opgenomen om het doden of verwonden van beschermde amfibieën tijdens de uitvoering van de werkzaamheden te voorkomen. Door het werkgebied voorafgaand aan de werkzaamheden, uiterlijk 1 september, kort te maaien tot een vegetatiehoogte van maximaal 8 centimeter, wordt het gebied ongeschikt als verblijfplaats. Tijdens het maaien loopt een ecooloog vóór de maaier uit om aanwezige amfibieën tijdig te signaleren en zo nodig veilig buiten het werkgebied te verplaatsen. Na het kortmaaien wordt gecontroleerd of de aanwezige amfibieën daadwerkelijk uit het gebied weggetrokken zijn. Nadat er geen amfibieën meer aanwezig zijn mogen de werkzaamheden van start gaan. Door de vegetatie vervolgens gedurende de gehele uitvoeringsperiode kort te houden, wordt voorkomen dat amfibieën zich opnieuw in het werkgebied vestigen totdat de werkzaamheden zijn afgerond.

Voorschriften Das

Minimale beschikbaarheid foerageergebied

8. Indien uit de monitoring blijkt dat aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn om de staat van instandhouding van de dassenfamilie te borgen, dan dienen er maatregelen genomen te worden om te borgen dat er voldoende voedsel aanwezig is voor de das. In het logboek dient te worden opgenomen;
 - welke maatregelen er getroffen worden,
 - wanneer deze gerealiseerd zijn,
 - wanneer ze functioneel zijn,
 - een onderbouwing waaruit blijkt dat deze maatregelen voldoende zijn,
 - indien maatregelen tijdelijk van aard zijn, dient in het logboek te worden onderbouwd dat de maatregelen niet meer nodig zijn.

Met dit voorschrift wordt geborgd dat eventuele aanvullende maatregelen tijdig worden getroffen en, indien noodzakelijk, worden voortgezet totdat op basis van de expertise van Dassenwerkgroep Brabant is onderbouwd dat de dassenfamilie weer zelfstandig kan functioneren zonder aanvullende ondersteuning. Hierdoor wordt voorkomen dat eventuele negatieve effecten op de staat van instandhouding van de dassenfamilie onvoldoende worden opgevangen.

Voorschriften Bever

9. Nieuw aangetroffen beverburchten en/of beverholen mogen uitsluitend worden verwijderd indien wordt voldaan aan de onderstaande voorwaarden:
 - I. Er dient ecologisch te worden onderbouwd dat de nieuw aangetroffen beverburchten en/of beverholen worden gebruikt door dezelfde bevers of sociale groep waarvoor de vergunning is verleend. Tevens dienen de nieuw aangetroffen burchten en/of holen binnen hetzelfde ecologisch gedefinieerde territorium te liggen als het territorium waarop de vergunning betrekking heeft. De beoordeling dient

plaats te vinden op basis van onder andere de ligging, gebruikssporen, activiteit sporen en overige territoriumkenmerken. Administratieve grenzen zijn hierbij niet bepalend. Deze onderbouwing dient in het logboek te worden vastgelegd.

- II. De nieuw aangetroffen beverburchten en/of beverholen mogen alleen worden verwijderd indien is vastgesteld dat deze dezelfde ecologische functie vervullen als de beverburchten en/of holen waarvoor op grond van de vergunning toestemming is verleend. Hierbij dient te worden beoordeeld of sprake is van een vergelijkbare functie, zoals een verblijfplaats, rustplaats, voortplantingslocatie of een andere essentiële functie binnen het territorium van de betreffende bever(s) of sociale groep.
- III. Alle handelingen met betrekking tot nieuw aangetroffen beverburchten en/of beverholen dienen te worden vastgelegd in een logboek of rapportage. Hierbij dienen ten minste de locatie, de ecologische beoordeling, de onderbouwing van het territorium, de functiebeoordeling, de toegepaste maatregelen en de resultaten van monitoring te worden opgenomen. Deze documentatie dient op verzoek aan het bevoegd gezag te worden verstrekt.

Dit voorschrift is opgenomen om te borgen dat de verwijdering van nieuw aangetroffen beverburchten en/of beverholen uitsluitend plaatsvindt wanneer deze aantoonbaar onderdeel uitmaken van hetzelfde ecologische systeem en dezelfde functie vervullen als de verblijfplaatsen waarop de vergunning betrekking heeft. Hiermee wordt voorkomen dat het besluit een ruimere werking krijgt dan waarvoor de ecologische beoordeling en besluitvorming heeft plaatsgevonden.

10. Wanneer na 14 aaneengesloten dagen aangetoond is dat de beverburchten en/of beverholen niet meer in gebruik is, dan dient deze direct (voor zonsondergang) afgegraven te worden. Wanneer dit niet mogelijk is dient de ingang direct geblokkeerd te worden. De beverburchten en/of beverholen mogen te allen tijde afgegraven worden wanneer de ingang nog geblokkeerd is.

Dit voorschrift is opgenomen omdat in het activiteitenplan wordt benoemd dat er voor een periode van 5 dagen wordt gecontroleerd of de verblijfplaats in gebruik is. Conform Kennisdocument Bever (BIJ12, 2017) dient deze controle 2 weken te duren. Daarnaast wordt met dit voorschrift voorkomen dat de beverburchten en/of beverholen verwijderd worden nadat deze opnieuw in gebruik is genomen.

Voorschrift kleine marterachtigen

11. Wanneer werkzaamheden worden uitgevoerd op locaties die potentieel kunnen dienen als verblijfplaats van marterachtigen, dienen deze locaties buiten de kwetsbare periode van maart tot en met augustus ongeschikt te worden gemaakt. Voor de wezel geldt een afwijkende kwetsbare periode. Deze loopt van maart tot en met juni. Indien sprake is van een tweede worp, wordt de kwetsbare periode verlengd en loopt deze van maart tot en met oktober, tenzij redelijkerwijs kan worden uitgesloten dat sprake is van een tweede nest van de wezel, zoals beschreven in het oorspronkelijke besluit. Wanneer de potentiële verblijfplaatsen buiten de kwetsbare periode ongeschikt worden gemaakt en vervolgens ongeschikt worden gehouden, mogen op deze locaties werkzaamheden jaarrond worden uitgevoerd.

Dit voorschrift is opgenomen omdat onduidelijk is of potentiële verblijfplaatsen van de marterachtigen weggenomen worden in een periode waarin deze jongen heeft. Met dit

voorschrift wordt geborgd dat er geen nadelige gevolgen zijn voor de soort in de voortplantingsperiode.

BIJLAGE 3 Overwegingen met betrekking tot het wettelijk belang en de alternatievenafweging

Het doel en het wettelijk belang van de ingrepen wijkt niet af van de oorspronkelijk aanvraag. De alternatieve afweging van de ingrepen wijkt zeer beperkt af van de oorspronkelijk aanvraag. De werkzaamheden zijn plaatsgebonden, het is niet mogelijk om alternatieve locaties te kiezen. Omdat het projectplan in de afgelopen jaren in samenspraak met andere belanghebbenden (zoals perceeleigenaren) is gemaakt. Daarnaast geldt voor de meeste soorten waar deze vergunningsaanvraag voor wordt ingediend, dat deze wijdverspreid in dit gebied aanwezig zijn waardoor ook op andere locaties sprake zal zijn van effecten op de beschermde soorten.

Wel zijn in dit wijzigingsverzoek de inrichtingsplannen op kleine schaal aangepast om de effecten op soorten (amfibieën en kleine marters) verder te beperken. Het betreft de volgende aanpassingen:

- Behoud van overgrote deel van een bufferzone van 5 meter aan weerszijde van landschapsstructuur;
- Behoud van verbinding tussen voortplanting- en overwinteringshabitat van amfibieën;

Het besluit is gebaseerd op een gefaseerde aanpak om schade zoveel als mogelijk te beperken. Deze gefaseerde aanpak wordt in de Hooge raam niet meer toegepast, uitgezonderd ter plaatse van de slenken. Dit vanwege het feit dat de maatregelen vanuit de kaderrichtlijn water (KRW) gereed en opgeleverd moeten zijn voor eind 2027. De Kaderrichtlijn Water (2000/60/EG) is erop gericht de kwaliteit van watersystemen te verbeteren, zoals grondwater en oppervlaktewater. Het moet de vervuiling van waterlichamen verminderen en voorkomen, duurzaam watergebruik bevorderen en de effecten van overstromingen en droogte beperken. Later opleveren van het werk leidt ertoe dat deze afspraak met Europa niet nagekomen wordt en dat is onwenselijk. Een alternatieve planning, anders dan werken van augustus 2026 tot maart 2027 met eventueel uitloop van werk dat uitgevoerd wordt in augustus – november 2027, is daarmee niet mogelijk.

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens definitief geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1, 3